

References Transliterated from Cyrillic into Latin Alphabet

N. V. Zhilina.

Stamped Jewel Attire Reconstructed Based on Old Rus Hoards of 10th — 13th Centuries (from the ornamental stamping to the emblem of the princely power)

Belyashevskiy N. 1982. *Raskopki na Knyazhey Gore v 1891 g.* Kiev.

Benchev I. 2005. *Ikony angelov. Obrazy nebesnykh poslanikov.* Moskva: Interbuk-biznes (Moskva).

Bobrinskiy A. A. 1887. *Kurgany i sluchaynye nakhodki bliz m. Smely.* T. I. Sankt-Peterburg.

Bulankina E. V., Strikalov I. Yu., Chernetsov A. V. 2005. Klad 2005 g. iz raskopok na Yuzhnom gorodishche. In: Chernetsov A. V. (otv. red.). *Velikoe knyazhestvo Ryazanskoe (Istoriko-arkheologicheskie issledovaniya i materialy).* Moskva: Pamyatniki istoricheskoy mysli, 198—210.

Buseva-Davydova I. L. 1997. *Khramy Moskovskogo Kremlya: svyatyni i drevnosti.* Moskva: Nauka.

Darkevich V. P. 1974. Raskopki na Yuzhnom gorodishche Staroy Ryazani (1966—1969). In: Mongait A. L. (otv. red.). *Arkheologia Ryazanskoy zemli.* Moskva: Nauka, 19—71.

Darkevich V. P. 1975. *Svetskoe iskusstvo Vizantii. Proizvedeniya vizantiyskogo khudozhestvennogo remesla v Vostochnoy Evrope X—XIII vv.* Moskva: Iskusstvo.

Darkevich V. P., Borisevich G. V. 1995. *Drevnyaya stolitsa Ryazanskoy zemli.* Moskva: KRUG.

Darkevich V. P., Mongait A. L. 1972. Staroryazanskie klady 1967 g. SA (3), 206—212.

Darkevich V. P., Mongait A. L. 1978. *Klad iz Staroy Ryazani.* Moskva: Nauka.

Darkevich V. P., Putsko V. G. 1982. Staroryazanskie klady (raskopki 1979 g). SA (2), 196—209.

Darkevich V. P., Frolov V. P. 1978. Staroryazanskii klad 1974 g. In: Nikolaeva T. V. (otv. red.). *Drevnyaya Rus i slavyane.* Moskva: Nauka, 342—352.

DRG. 1851. Moskva.

Eniosova N. V. 1998. Khimicheskii sostav i tekhnika izgotovleniya visochnykh kolets iz Gnezdova. In: Sedov V. V. (otv. red.). *Obshchestvo, ekonomika, kultura i iskusstvo slavyan. Trudy VI MKSA.* 4. Moskva: Editorial URSS, 258—267.

Fekhner M. V. 1993. Drevnerusskoe zolotnoe shitye X—XIII vv. v sobranii Gosudarstvennogo istoricheskogo muzeya. In: Nedoshivina N. G. (otv. red.). *Srednevekovye drevnosti Vostochnoy Evropy. Trudy GIM.* 82. Moskva: Gosudarstvenny istoricheskiy muzey, 3—21.

Fomin A. V. 1996. Kuficheskie monety Gnezdovskogo klada. In: Novoseltsev A. P. (otv. red.). *Drevneyshie gosudarstva Vostochnoy Evropy* 1994. Moskva: Arkheograficheskii tsentr, 187—203.

Ginzburg V. V. 1940. Ob antropologicheskom izuchenii skel'etov Yaroslava Mudrogo, Anny i Ingigerd. KSIIMK VII. Moskva; Leningrad, 57—66.

Gushchin A. S. 1936. Pamyatniki khudozhestvennogo remesla Drevney Rusi X—XIII vv. Moskva; Leningrad: Gosudarstvennoe sotsialno-ekonomicheskoe izdatel'stvo. Leningradskoe otdelenie.

Istoria russkogo iskusstva. Iskusstvo X — pervoy poloviny XIX veka. 1991. I. Pod red. M. M. Rakovoy i I. V. Ryazantseva. Moskva: Izobrazitel'noe iskusstvo.

Kalashnikova N. M. 2006. Visochnye ukrasheniya. In: Zakharova N. A. (nauch. red.). *Yuvelirnoe iskusstvo i material'naya kultura.* Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Gosudarstvennogo Ermitazha, 137—145.

Karger M. K. 1958. *Drevniy Kiev.* T. I. Moskva; Leningrad: Izdatel'stvo AN SSSR.

Khanenko B. I., Khanenko V. N. 1902. *Drevnosti Pridneprovya.* Kiev.

Kirpichnikov A. N. 2002. Velikiy Volzhskiy put i evraziyskie torgovye svyazi v epokhu rannego srednevekovya. In: *Ladoga i ee sosedi v epokhu srednevekovya.* Sankt-Peterburg.

Kondakov N. P. 1896. *Russkie klady. Issledovanie drevnostey velikoknyazheskogo perioda.* Sankt-Peterburg.

Kondakov N. P. 1906. *Izobrazheniya russkoy knyazheskoy semyi v miniatyurakh XI veka.* Sankt-Peterburg.

Korzukhina G. F. 1946. O tekhnike tsneniya i peregorodchatoy emali v drevney Rusi X—XII vv.

KSIIMK. Vyp. XIII.

Korzukhina G. F. 1954. *Russkie klady IX—XIII vv.* Moskva; Leningrad: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR.

Lazarev V. N. 1948. *Istoria vizantiyskoy zhivopisi.* T. II. Moskva: Iskusstvo.

Lyapushkin I. I. 1958. Gorodishche Novotroitskoe (o kulture vostochnykh slavyan v period slozheniya Kievskogo gosudarstva). *MIA* 74.

Maltsev M. V. 1995. Pochitanie sv. arkhistratiga Mikhaila v russkoy pravoslavnoy traditsii. In: Gromyko M. M. (otv. red.). *Pravoslaviye i russkaya narodnaya kultura.* Kn. 5. Moskva: Koordinatsionno-metodicheskiy tsentr Prikladnoy etnografii Instituta etnologii i antropologii RAN, 91—125.

Makarova T. I. 1975. *Peregorodchatye emali Drevney Rusi.* Moskva: Nauka.

Makarova T. I. 1985. Dve nakhodki predmetov s peregorodchatoy emalyu iz Novgoroda i Smolenska. SA (3), 241—246.

Makarova T. I. 1986. *Chernevoe delo Drevney Rusi.* Moskva: Nauka.

Makarova T. I. 1998. *Drevnerusskoe nasledie v yuvelirnom dele ranney Moskvy XIV v.* Moskva: Nauka.

Mongait A. L. 1955. Staraya Ryazan. *MIA* 49.

Mongait A. L. 1967. *Khudozhestvennye sokrovishcha Staroy Ryazani.* Moskva: Nauka.

Nedoshivina N. G. 1999. Lyubechskiy klad. In: Nedoshivina N. G. (otv. red.). *Arkheologicheskiy sbornik. Trudy GIM.* Vyp. 111. Moskva: Gosudarstvenny istoricheskiy muzey, 190—200.

Nekrasov A. I. 1913. *Ocherki po istorii slavyanskogo ornamenta. Chelovecheskaya figura v russkom teratologicheskom ornamente XIV v.* Sankt-Peterburg.

OAK za 1903 g. 1906. Sankt-Peterburg.

OAK za 1911 g. 1914. Sankt-Peterburg.

Pekarska L. 1996. Dorogotsinnosti Desyatinoi tserkvi. In: *Tserkva Bogoroditsi Desyatinna v Kievi.* 1996. Tolochko P. (nauch. red.). Kiiiv: Natsionalny muzey istorii Ukraini, 48—53.

Pekarskaya L. V. 2006. Novye dannye o kievskom klade 1906 g. In: Peskova A. A., Shcheglova O. A. (otv. red.). *Slavyano-russkoe yuvelirnoe delo i ego istoki.* Mezhdunarodnaya nauchnaya konferentsiya, posvyashchennaya 100-letiyu so dnya rozhdeniya G. F. Korzukhinoy. Sankt Peterburg: Institut istorii material'noy kultury RAN, 100—102.

Popudrenko M. A. 1975. Starodavni znakhidki s Chernigova. *Arkheologia* (16), 82—86.

PVL. 1950. Moskva; Leningrad: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR.

Rybakov B. A. 1948. *Remeslo Drevney Rusi.* Moskva; Leningrad: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR.

Rybakov B. A. 1949. *Drevnosti Chernigova.* MIA 11, 7—93.

- Rybakov B. A. 1971. *Russkoe prikladnoe iskusstvo XI—XIII vv.* Leningrad: Avrora.
- Rybakov B. A. 1987. *Yazychestvo Drevney Rusi.* Moskva: Nauka.
- Saburova M. A. 1997. Drevnerusskiy kostyum. In: Rybakov B. A. (otv. red.). *Arkheologia. Byt i kultura.* Gl. 4. Moskva: Nauka, 93—109.
- Samokvasov D. Ya. 1916. *Raskopki severyanskikh kurganov v Chernigove vo vremya XIV arkheologicheskogo syezda.* Moskva.
- Samoylovskiy I. M. 1952. Noviy skarb chasiv Kiivskoy Rusi. *Arkheologia* VI. Kiiv, 120—125.
- Sedova M. V. 1981. *Yuvelirnye izdelia drevnego Novgoroda X—XV vv.* Moskva: Nauka.
- Sedova M. V. 1997. *Suzdal v X—XV vekakh.* Moskva: Informatsionno-izdatelskoe agentstvo «Russkiy mir».
- Spitsyn A. A. 1905. Belogostitskiy klad 1836 g. *ZORSA* VII, vyp. 1. Sankt-Peterburg, 154—159.
- Spitsyn A. A. 1915. *Arkheologicheskii albom. ZORSA* XI. Petrograd, 225—250.
- Sterligova I. A. 1996. Pamyatniki serebryanogo i zolotogo dela v Novgorode XI—XII vv. In: Livshits L. I. (otv. red.). *Dekorativno-prikladnoe iskusstvo Velikogo Novgoroda. Khudozhestvenny metall XI—XV veka.* Moskva: Nauka, 26—68.
- Sterligova I. A. 2000. *Dragotsenny ubor drevnerusskikh ikon XI—XIV vekov. Proiskhozhdenie, simbolika, khudozhestvenny obraz.* Moskva: Progress-Traditsia.
- Stroganov S. G. 1841. O serebryanykh veshchakh, naydenykh vo Vladmirskoy i Yaroslavskoy guberniakh v 1836 i 1837 gg. *Russkiy istoricheskiy sbornik.* T. IV. Kn. 2—3. Moskva.
- Tarnovskiy V. V. 1898. *Katalog ukrainskikh drevnostey kolleksii V. V. Tarnovskogo.* Kiev.
- Tserkva Bogoroditsi Desyatinn v Kievi.* 1996. Tolochko P. (nauk. red.). Kiiv: Natsionalny muzey istorii Ukraini.
- Vagner G. K. 1975. Belokamennaya rezba drevnego Suzdalya. *Rozhdestvenskiy sobor. XIII vek.* Moskva: Iskusstvo.
- Vasilenko V. M. 1977. *Russkoe prikladnoe iskusstvo. Istoki i stanovlenie. I v. do n. e. — XIII v. n. e.* Moskva: Iskusstvo.
- Vzdomnov G. I. 1980. *Iskusstvo knigi v Drevney Rusi. Rukopisnaya kniga Severo-Vostochnoy Rusi XII — nachala XV vv.* Moskva: Iskusstvo.
- Yakubovskiy V. 2003. *Skarbi Bolokhivskoy zemli.* Kamyanets-Podilskiy: Institut arkheologii NAN Ukraini, Kamyanets-Podilskiy derzhavny universitet.
- Zharnov Yu. E., Zharnova V. I. 1999. Proizvedeniya prikladnogo iskusstva iz raskopok vo Vladimire. In: Smirnova E. S. (otv. red.). *Drevnerusskoe iskusstvo. Vizantia i Drevnyaya Rus.* Sankt-Peterburg: «Dmitriy Bulanin», 451—462.
- Zhilina N. V. 1998a. Trekhbusinnye ukrasheniya drevnerusskikh kladov XII—XIII vv. (tipologiya, evolyutsiya, tekhnologiya i ornamentika). In: Kukushkin Yu. S. (preds. red.). *Kultura slavyan i Rus.* M: Nauka, 297—315.
- Zhilina N. V. 1998b. Ob evolyutsii metallicheskikh bus slavyanskikh tipov. In: Yanin V. L. (otv. red.). *Istoricheskaya arkheologia. Traditsii i perspektivy.* Moskva: Pamyatniki istoricheskoy mysli, 106—113.
- Zhilina N. V. 1999. *Iskusstvo zolotoy filigrani po drevnerusskim kladam (avtokhtonnost i vliyaniya).* In: Chernetsov A. V. (otv. red.). *Drevnerusskaya kultura v mirovom kontekste. Arkheologia i mezhdistsiplinarnye issledovaniya.* Moskva: Rossiyskiy Gosudarstvenny gumanitarny universitet, 158—185.
- Zhilina N. V. 2002. Russkiy yuvelirny ubor. *Rodina* (11—12). Moskva, 160—165.
- Zhilina N. V. 2003. *Russkaya zern i filigran XI—XV vekov.* Diss. ... d-ra ist. nauk. Moskva.
- Zhilina N. V. 2005. *Slavyano-russkaya filigran VIII—X vv.* *Stratum plus* (5), 21—170.
- Zhilina N. V. 2006. Russkiy zhenskiy golovnoy ubor XIV—XVII vv. In: Kalashnikova N. M. (otv. red.). *Moda i dizayn: istoricheskiy opyt, novye tekhnologii. Materialy 9-y mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii.* Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskiy gosudarstvenny universitet tekhnologii i dizayna, Rossiyskiy etnograficheskiy muzey, 60—64.
- Zhilina N. V. 2006a. Zern i skan ryazanskikh barm. In: Nekrasova M. A. (otv. red.). *Georgiy Karlovich Vagner — Ucheny, khudozhnik, chelovek.* Moskva: IMLI im. A. M. Gorkogo RAN, 314—324.
- Zhilina N. V. 2007. Visochnye ukrasheniya slavyano-russkogo ubora: vizantiyskoe vliyanie i sobstvennyye traditsii. In: Strokova L. V. (otv. red.). *Muzeyni Chitannya. Materiali naukovoi konferentsii «Yuvelshrne mistetstvo — poglyad kriz viki».* Kiev: Muzey istoricheskikh koshtovnostey Ukraini, 86—101.
- Archival materials
- Mongait A. L. 1950. *Otchet o raskopkakh Staroryazanskoy ekspeditsii.* Arkhiv IA RAN, № 3374.
- Chemetsov A. V. 1995. *Otchet o rabotakh Staro-ryazanskoy ekspeditsii za 1995 g.* Arkhiv IA RAN, № 20870.
- Chemetsov A. V. 2000. *Otchet o rabote Staroryazanskoy ekspeditsii v 2000 g.* Arkhiv IA RAN, № 23687, 23688.
- Chemetsov A. V. 2006. *Otchet o rabotakh Staro-ryazanskoy arkheologicheskoy ekspeditsii v 2006 g.* Arkhiv IA RAN, vremenny № OPI 878.
- V. Ivanil'evič, M. Kazanski.
- Justinian's Heruli in Northern Illyricum and Their Archaeological Evidence.**
- Kharalambieva A. 1984. Dygovidni fibuli ot epokhata na Velikoto pereselenie na narodite. *Arkheologia* (1), 45—52.
- Milinkovich M. 2003. O tzv. zhenskom germanskom grobu iz Ulpiyane. In: *Spomenitsa Yovana Kovachevicha.* Beograd: Filozofski fakultet; Srpsko arkheoloshko drushtvo, 143—178.
- Wolfram H. 2003. *Goty.* Sankt-Peterburg: Yuventa.
- N. D. Russev.
- North-Eastern Possessions of the First Bulgarian Kingdom in 7th—10th cc.: History and Burial Sites.**
- Beshevliev V. 1979. *Prvoblgarski nadpisi.* Sofia.
- Bogdanov I. 1980. *Bezsmrni slova. Komentirani literaturni pametnitsi.* Sofia: izd-vo na Otechestveniya front.
- Bozhilov I. 1979. «Anonim na Khaze»: *Blgaria i Vizantia na Dolni Dunav v kraya na X vek.* Sofia: izd-vo na BAN.
- Bozhilov I. 1983. *Tsar Simeon Veliki (893—927): Zlatniyat vek na Srednovekovna Blgarija.* Sofia: izd-vo na Otechestveniya front.
- Bozhilov I. 1995. *Sedem etyuda po Srednovekovna istoria.* Sofia.
- Bozhilov I., Gyuzelev V. 2004. *Istoria na Dobrudzha. T. 2. Srednovekovie.* Veliko Trnovo.
- Bozhilov I. Dimitrov H. 2004. Protobulgarica. (Zametki po istorii protobolgar do serediny IX v.). *Byzantinobulgarica* IX, 7—61.
- Byrnya P. P., Rafalovich I. A. 1978. Problema mestnogo naseleniya Dnestrovsko-Prutskogo mezhdurechya X—XII vv. i balkano-dunayskaya kultura. *Izvestia AN MSSR. Seria obshchestvennykh nauk* (1), 65—75

№5. 2010

- Byrnya P. P., Rafalovich I. A. 1983. Problemy etnicheskoy istorii Dnestrovsko-Karpatykh zemel v kontse I — nachale II tysyacheletiya n. e. In: Zelenchuk V. S. (otv. red.). *Slavyano-moldavskie svyazi i rannie etapy etnicheskoy istorii moldavan*. Kishinev: Stiinta, 79—98.
- Chebotarenko G. F. 1973. *Kalfa — gorodishche VIII—X vv. na Dnestre*. Kishinev: Stiinta.
- Chebotarenko G. F. 1982. *Naselenie tsentralnoy chasti Dnestrovskogo-Prutskogo mezhdurechya v X—XII vv.* Kishinev: Shtiinca.
- Chebotarenko G. F. 1983. Balkano-dunayskaya arheologicheskaya kultura v zarubezhnoy istoriografii. In: Zelenchuk V. S. (otv. red.). *Slavyano-moldavskie svyazi i rannie etapy etnicheskoy istorii moldavan*. Kishinev: Shtiinca, 58—79.
- Chichurov I. S. 1980. *Vizantiyskie istoricheskie sochinenia: «Khronografya» Feofana, «Breviariy» Nikifora*. Moskva: Nauka.
- Dimitrov D. 1987. *Prablgarite po Severnoto i Zapadnoto Chernomorie. (Km vprosa za tyakhnoto prisstvie i istoriata v dnehnite ruski zemi i rolyata im pri obrazuvaneto na blgarskata drzhava)*. Varna: Georgi Bakalov.
- Dimitrov H. 1998. *Blgaro-ungarski otnoshenia prez srednovekovieto*. Sofia: Akademichno izd-vo «prof. Marin Drinov».
- Dobrev i dr. 2008: Dobrev P., Aleksiev Hofart A., Nankinov D., Ikonomova I., Dobreva M. *Blgarska drzhavnost na sever ot Dunav kato politicheski i kulturni fenomen*. Sofia: Tangra TanNakRa IK.
- Fedorov G. B., Chebotarenko G. F. 1974. Pamyatniki drevnykh slavyan (VI—XIII vv.). *AKM* 6, 40—116.
- GIBI 1964, 1965: *Grtski izvori za blgarskata istoria*. T. V, VI. Sofija: izd-vo na BAN.
- Gyuzelev V. 1969. *Knyaz Boris I.* — Sofia.
- Gyuzelev V. 1981. *Srednovekovna Blgaria v svetlinata na novi izvori*. Sofia: Narodna prosveta.
- Gyuzelev V. 2006. *Pokrstvane i khristianizatsia na blgarite. Izvorovedchesko izsledvane s prilozhenie*. Sofia.
- Hincu I. G. 1969. *Poselenia XI—XIV vekov v Orgeevskikh kodrah Moldavii*. Kishinev: RIO AN MSSR.
- Hincu I. G. 1970. *Limbar — srednovekovy mogilnik XII—XIV vekov v Moldavii*. Kishinev: RIO AN MSSR.
- Hincu I. G. 1973. *Capraria — pamyatnik kultury X—XII vv.* Kishinev: RIO AN MSSR.
- Hincu I. G. 1974. Pamyatniki balkano-dunayskoy kultury (X—XIV vv.). In: Zelenchuk V. S. (otv. red.). *Drevnyaya kultura Moldavii*. Kishinev: Stiinta, 127—150.
- HKM 1988: *Srednebolgarskiy perevod Khroniki Konstantina Manassii v slavyanskikh literaturakh*. Sofia.
- Koledarov P. S. 1977. Istoricheskata geografia na Severozapadnoto Chernomorie po dannite na Konstantin Bagrenorodni. *IP* (3): 50—64.
- Konstantin Bagryanorodny 1991. *Ob upravlenii imperiy*. Moskva.
- Kozlov V. I. 1997—1999. Bogatoe I — poselenie Pervogo Bolgarskogo tsarstva na levoberezhye delty Dunaya. *Dobrudzha* 14—16, 98—130.
- Kuzev A. 1980. Rannesrednekovy nekropol pod Varanoy. In: *Rapports de III-e Congres International d'Archeologie Slave*. 1975. T. 2. Bratislava: Veda, 259—263.
- LIBI 2001: *Latinski izvori za blgarskata istoria*. T. V. Sofia: izd-vo na BAN.
- MDSB 1991: *Mezhdunarodni dogovori na srednovekovna Blgariya (681—1396)*. Sofia.
- Pletneva S. A. 1981. Saltovo mayatskaya kultura. In: ... (otv. red.) *Stepi Evrazii v epokhu srednevekovy*. Moskva: Nauka, 62—75.
- Pletneva S. A. 1982. *Kochevniki Srednevekovy. Poiski istoricheskikh zakonomernostey*. Moskva: Nauka.
- PVL 1950: *Povest vremennykh let*. Ch. I, II. Moskva; Leningrad.
- PVL 1996: *Povest vremennykh let*. Ch. I, II. Sankt-Peterburg.
- Rabinovich R. A., Gukin V. D. 1991. Rezultaty raskopok na poselenii Braneshty XIII i nekotorye spornye voprosy izucheniya pamyatnikov tipa Petrukha-Lukashovka. In: Byrnya P. P. (otv. red.). *Drevnosti yugo-zapada SSSR (I — seredina II tysyacheletiya n. e.)*. Kishinev: Stiinta, 205—224.
- Rashev R. 1982. *Staroblgarski ukrepleniya do Dolni Dunav (VII—XI v.)*. Varna: Georgi Bakalov.
- Rashev R. 1995. Severoiztochnata arheologicheska granitsa na Prvoto Blgarsko tsarstvo. *BSP* 4, 89—95.
- Rashev R. 2000. *Prablgarite prez V—VII v.* Veliko Trnovo: Faber.
- Rashev R. 2001. *Prablgarite i Blgarskogo khanstvo na Dunav*. Sofia: «Klassika Stil» OOD.
- Rosokhatskiy A. 1991. *Otchet ob okhrannykh raskopkakh v Izmaiskoy kreposti v 1990 g.* Odessa. Arkhiv Muzeya istorii Pridunavya, g. Izmail, Odesskaya oblast Ukrainy.
- Shcherbakova i dr. 2008: Shcherbakova T. A., Tashchi E. F., Telnov N. P. *Kochevnicheskie drevnosti Nizhnego Podnestrovy (Po materialam raskopok kurgana u g. Slobodzeia)*. Kishinev: Elan Poligraf SRL.
- Telnov i dr. 2002: Telnov N., Stepanov V., Russev N., Rabinovich R. «I ... razoshlis slavyane po zemle». *Iz istorii Karpato-Dnestrovskikh zemel VI—XIII vv.* Kishinev: Vysshaya Antropologicheskaya Shkola.
- Tikhomirov M. N. 1947. Istoricheskie svyazi russkogo naroda s yuzhnyimi slavyanami s drevneyshikh vremen do poloviny XVI v. In: Picheta V. I. (otv. red.). *Slavyanskiy sbornik*. Moskva: OGIZ, 125—201.
- Tpkova-Zaimova V. 1976. *Dolni Dunav — granichna zona na vizantiyskiya zapad. Km istoriata na severnite i severoiztochni zemi, kraya na X—XII v.* Sofia: izd-vo na BAN.
- Vaklinov S. 1977. Formirane na staroblgarskata kultura VI—XI vek. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Velikanova M. S. 1975. Paleoantropologia Prutsko-Dnestrovskogo mezhdurechya. Moskva: Nauka.
- Velikanova M. S. 1983. Itogi i perspektivy paleoantropologicheskikh issledovaniy v Dnestrovsko-Prutskom mezhdurechye. In: Zelenchuk V. S. (otv. red.). *Slavyano-moldavskie svyazi i rannie etapy etnicheskoy istorii moldavan*. Kishinev: Stiinta, 20—30.
- Venedikov I. 1979. *Voennoto i administrativnoto ustroystvo na Blgaria prez IX i X vek*. Sofia: voenno izd-vo.
- Yotov V. 2004. *Vorzhenieto i snaryazhenieto ot blgarskoto srednovekovie (VII—XI vek)*. Varna: Zograf; Veliko Trnovo: Abagar.
- Zlatarski V. 1970. *Istoria na blgarskata drzhava prez srednite vekove*. T. I. Ch. 1. Sofija.
- A. V. Kurbatov.
- Raw materials for leather crafts, technical means for leather processing and assortment of leathers in Mediaeval Rus.**
- Aleksashenko N. A. 2002. Kozhevennoe proizvodstvo na Yamale (arkheologia i etnografia). *Uralskiy istoricheskiy vestnik* 8. Ekaterinburg: UrO IIA RAN, 184—198.
- Aleppskiy P. 1898. Puteshestvie antiokhiyskogo patriarkha Makaria v Rossiyu v polovine XVII v., opisannoe ego synom arkhidiakonom Pavlom Aleppskim. *ChOIDR* V. 1898. Gl. XIII.
- Anikin A. E. 2003. *Etimologicheskiy slovar russkikh zaim-*

- stovaniy v yazykakh Sibiri. Novosibirsk: Nauka.
- Antipina E. E. 2003. Arkheozoologicheskie issledovaniya: zadachi, potentsialnye vozmozhnosti i realnye rezultaty. In: Antipina E. E., Chernykh E. N. (otv. red.) *Noveyshie arkheozoologicheskie issledovaniya v Rossii. K stoletiyu so dnya rozhdeniya V. I. Tsalkina*. Moskva: Nauka, 7—33.
- Antipina E. E., Maslov S. P. 1996. Ekologo-khozyaystvennaya obuslovlennost razmerov krupnogo rogatogo skota severa Drevney Rusi. In: Bashenkin A. N., Shumkin V. Ya. (red.) *Drevnosti Russkogo Severa 1*. Vologda: Vologodskiy ped. universitet, 243—248.
- Arkhangelskiy oblastnoy slovar*. 1982. Vyp. 2. Moskva: Izd. MGU.
- Artsikhovskiy A. V. 1939. Novgorodskie remesla. *NIS* 6. Novgorod: NIAMZ, 3—15.
- Artsikhovskiy A. V. 1949. Novgorodskaya ekspeditsia. *KSI-IMK XXVII*, 113—122.
- Artsikhovskiy A. V., Borkovskiy V. I. 1963. *Novgorodskie gramoty na bereste (iz raskopok 1956—1957 gg.)*. Moskva: Izd. AN SSSR.
- Asyrgaraeva G. Sh. 2003. K voprosu o formakh zhivotnovodcheskoy deyatel'nosti bulgaro-tatarskogo naseleeniya (na primere drevney Kazani). In: Antipina E. E., Chernykh E. N. (otv. red.) *Noveyshie arkheozoologicheskie issledovaniya v Rossii. K stoletiyu so dnya rozhdeniya V. I. Tsalkina*. Moskva: Nauka, 116—138.
- Avdusin D. A. 1957. *Vozniknovenie Smolenska*. Smolensk: Smolenskoe knigoizdatel'stvo.
- Bakhrushin S. V. 1952. *Nauchnye trudy*. T. I. Ocherki po istorii remesla, trgovli i gorodov Russkogo tsentralizovannogo gosudarstva XVI — nachala XVII v. Moskva: Izd. AN SSSR.
- Ballod F. V. 1923. *Privolzhskie «Pompei» (Opyt khudozhestvenno-arkheologicheskogo obsledovaniya chasti pravoberezhnoy Saratovsko-Tsaritsynskoy privolzhskoy polosy)*. Moskva; Petrograd: Gosizdat.
- Bebre V. V. 1987. Tipy kozhanoy obuvi Rigi XII—XIV vv. i ikh arealy. *KSI* 190, 25—31.
- Belorussiy*. 1998. Seria: Narody i kultury. Moskva: Nauka.
- Borisov N. S. 1976. Otechestvennaya istoriografiya o vliyaniitataro-mongolskogo nashestvia na russkiy kul'turu. In: *Problemy istorii SSSR V*. Moskva: Izd. MGU, 129—148.
- Brandenburg N. E. 1896. *Staraya Ladoga*. Sankt-Peterburg: Yubileynoe izd. IRAO.
- Bubenko T. S. 1991. *Posad Vitebska X — pervoy poloviny XIV v. (po materialam issledovaniy Nizhnego zamka)*. Diss... kandidata istor. nauk. Minsk. Ruk. arkhiv IIMK RAN, f. 35, op. 2 d, d. 457.
- Bubenko T. S. 2004. *Srednevekovy Vitebsk. Posad — Nizhniy Zamok (X — pervaya polovina XIV v.)*. Vitebsk: Izd. UO «VGU im. P. M. Masherova».
- Cherepnin L. V. 1969. *Novgorodskie berestyanye gramoty kak istoricheskiy istochnik*. Moskva: Nauka.
- Cherepnin L. V. 1977. Mongolo-tatary na Rusi (XIII v.). In: Tikhvinskiy S. L. (otv. red.) *Tataro-mongoly v Azii i Evrope*. 2-e izd. Moskva: Nauka, 186—209.
- Chernykh P. Ya. 1994. *Istoriko-etimologicheskii slovar sovremennogo russkogo yazyka*. T. 1—2. Moskva: Russkiy yazyk.
- Davidan O. I. 1991. Derevyannaya posuda Staroy Ladogi VIII—IX vv. *ASGE* 31, 131—135.
- Danilova L. V. 1957. Melkaya promyshlennost i promysly v russkom gorode vo vtoroy polovine XVII — nachale XVIII v. *Istoria SSSR* 3, 87—111.
- Demkin A. V. 1994. *Zapadnoevropeyskoe kupechestvo v Rossii v XVII v. (1)*. Moskva: Institut rossiyskoy istorii RAN.
- Drevnerusskiy gorod Izyaslavl*. 1983. Katalog vystavki. Sost. M. A. Mirolyubov. Leningrad: Izd. GE.
- Drevnyaya Rus. Gorod, zamok, selo*. 1985. Kolchin B. A. (otv. red.). Seria: Arkheologia SSSR. Moskva: Nauka.
- Eding D. 1928. *Sarskoe gorodishche*. Rostov: Rostovskiy gosudarstvennyy muzey.
- Evlentyev K. G. 1870 A. *Knigi pskovitina, posadskogo trgovogo cheloveka Sergeya Ivanova syna Pogankina (1644—1685)*. Fondy PGOIAHMZ. Pskov.
- Fedorov I. A. 1887. *O sostoyanii safyannogo dela pri tsare Aleksee Mikhayloviche*. Vyp. 1. Tver': Izd. TUAK.
- Fletcher J. 1906. *O gosudarstve Russkom*. Izd. 3 e. Sankt-Peterburg: Izd. A. S. Suvorina.
- Gagin I. A. 2000. Sapogi «bulgari» kak odin iz glavnykh elementov kostyuma drevnykh bulgar. In: Stashenkov D. A. (otv. red.). *Kultura stepey Evrazii vtoroy poloviny I tys. n. e. (iz istorii kostyuma)*. Tezisy III Mezhdunarodnoy arkheologicheskoy konferentsii. Samara: SOIKM, 33—34.
- Gerbershtein S. 1988. Zapiski o Moskovii. Moskva: izd. MGU.
- Gerodot. 1993. *Istoria (v devyati knigakh)*. Perevod i primechaniya G. A. Stratanovskogo. Moskva: NITs «Ladomir».
- Golubeva L. A. 1973. *Ves i slavyane na Belom ozere X—XIII vv.* Moskva: Nauka.
- Goncharov V. K. 1950. *Raykovetskoe gorodishche*. Kiev: Izd. AN USSR.
- Gorskaya N. A. 1977. Zemledelie i skotovodstvo. In: Sakharov A. M. (otv. red.) *Ocherki russkoy kultury XVI v.* 1. Moskva: Izd. MGU, 43—98.
- Gorskiy A. D. 1969. Selskoe khozyaystvo i promysly. In: Artsikhovskiy A. V. (gl. red.) *Ocherki russkoy kultury XIII—XV vekov*. Ch. 1. Materialnaya kultura. Moskva: Izd. MGU, 34—155.
- Goryaev N. V. 1892. *Opyt sravnitel'nogo etimologicheskogo slovarya literaturnogo russkogo yazyka*. Tiflis: tip. Glavnokomanduyushchego.
- Gromyko M. M. 1991. *Mir russkoy derevni*. Moskva: Molodaya gvardia.
- Grozdilov G. P. 1950. Raskopki v Staroy Ladoge v 1958 g. *SA XIV*, 139—169.
- Guagnini A. 1997. Opisaniye Moskovii. Moskva: Grekolatinskiy kabinet Yu. A. Shichalina.
- Inostrantsy o drevney Moskve. Moskva XV—XVII vv.* 1991. Sukhman M. M. (sostavitel). Moskva: Stolitsa.
- Ipatyevskaya letopis. *PSRL*. II. 2-e izd. 2001. Moskva: Yazyki slavyanskoy kultury; Koshelev.
- Istoria ekonomiki Velikogo Novgoroda i Novgorodskoy zemli. Ocherki hozyaystvennogo razvitiya*. 2009. S. G. Mitin (red.). Velikiy Novgorod: SPbGU ekonomiki i finansov.
- Istoria Tatarii v dokumentakh i materialakh*. 1937. Moskva: Sotsekgiz.
- Izyumova S. A. 1959. K istorii kozhevennogo i sapozhnogo remesel Novgoroda Velikogo. *MIA* 65, 192—222.
- Khara-Davan E. 1991. *Chingis-khan kak polkovodets i ego nasledie*. Elista: Kalmytskoe knizhnoe izdatel'stvo.
- Khimia i tekhnologia kozhi i mekha*. 1964. Pod obshchey redaktsiyei prof. I. P. Strakhova. Moskva: Legkaya industriya.
- Khoroshkevich A. L. 1963. *Torgovlya Velikogo Novgoroda v XIV—XV vv.* Moskva: Izd. AN SSSR.
- Kirpichnikov A. N. 1980. *Drevniy Oreshkek. Istoriko-arkheologicheskie ocherki o gorode-kreposti v istoke Nevy*. Leningrad: Nauka.
- Kisterev S. N., Timoshina L. A. 1994. Opisi Savvina Storozhevskogo monastyrya. In: *Materialy dlya istorii Zvenigorodskogo kraya*. 2. Moskva: Arkheograficheskiy tsentr.
- Klyuchevich A. S. 1971. *Iz istorii materialnoy kultury i narodnogo hozyaystva Rossii. Moyushchie sredstva, pererabotka zhirov (s drevneyshikh vremen po 1917*

№5. 2010

- god). Kazan: Izd. Kazan. un-ta.
- Knigi Moskovskoy Bolshoy tamozhni 1693—1694 gg. Novgorodskaya, Astrakhanskaya, Malorossiyskaya. *Trudy GIM* 38. 1961. Moskva: Sovetskaya Rossia.
- Kochin G. E. 1965. Selskoe hozyaystvo na Rusi v period obrazovaniya Russkogo tsentralizovannogo gosudarstva. *Konets XIII — nachalo XVI v. Moskva; Leningrad: Nauka.*
- Kolchin B. A. 1953. *Chernaya metallurgia i metalloobrabotka v Drevney Rusi (domongolskiy period).* *MIA* 32.
- Kolchin B. A. 1968. Novgorodskie drevnosti. Derevyannye izdelia. *SAI* 1—55.
- Kolchin B. A. 1975. Stanovlenie remesla drevnego Novgoroda. In: *TD sovetskoy delegatsii na III MKSA (Bratislava, sent. 1975 g.).* Moskva, 53—58.
- Kolchin B. A., Yanin V. L. 1982. Arkheologii Novgoroda 50 let. In: *Novgorodskiy sbornik. 50 let raskopok Novgoroda.* Moskva: Nauka, 3—137.
- Koledinskiy L. V. 1991. Verkhniy zamok Vitebska v XI—XVII vv. Avtoref. diss.... kand. ist. nauk. Minsk.
- Kovalenko G. M. 2005. Novgorodskaya tamozhennaya kniga 1614/15 g. *NIS* 10 (20). Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin, 384—474.
- Krasnov Yu. A., Kakhovskiy V. F. 1978. *Srednevekovye Cheboksary.* Moskva: Nauka.
- Kris H. I. 1959. O naznachении kirpichnogo sooruzhenia iz raskopok v Zaryadye (Moskva). *KSIIMK* 77, 104—108.
- Krivtsov I. 1912. *Kozhevennoe proizvodstvo. Vydelka i otdelka kozh dlya obuvi.* Sankt-Peterburg.
- Kulikovskiy G. I. 1898. *Slovar oblasti ononetskogo narechchia v ego bytovom i etnograficheskom primenenii.* Sankt-Peterburg: Izd. ORYaS IAN.
- Kultura Bilyara. 1985. *Otv. red. Khalikov A. H.* Moskva: Nauka.
- Kurbatov A. V. 1991a. Metodicheskie aspekty istoriko-arkheologicheskogo analiza srednevekovogo kozhevennogo proizvodstva. In: Kirpichnikov A. N. (otv. red.). *Problemy khronologii i periodizatsii v arkheologii. Arkheologicheskie izyskania* 3. Leningrad: Izd. LOIA AN SSSR, 130—140.
- Kurbatov A. V. 1991b. Kolleksiya kozhanykh predmetov iz Ivangoroda (po raskopkam 1980—1986 gg.). *KSIA* 205, 71—77.
- Kurbatov A. V. 1992. *Rets.: F. Grew & de Neergaard, 1988. Shoes and patterns. Medieval finds from excavations in London: 2. RA (4).* London, 220—224.
- Kurbatov A. V. 1994. Kolleksiya kozhanykh predmetov iz raskopok 1985 g. v Tverskom Kremle v svyazi s voprosami sovershenstvovaniya tekhnologii remesla v russkikh srednevekovykh gorodakh. In: Chernykh I. N. (otv. red.) *TAS* 1. Tver: izd. TGOM, 189—195.
- Kurbatov A. V. 1995. Kozhanye izdelia shvedskogo perioda iz raskopok Ivangorodskoy kreposti. *RA* (2), 198—208.
- Kurbatov A. V. 1997. Dannye etnografii v rekonstruktsii russkogo srednevekovogo kozhevennogo proizvodstva. In: Kirpichnikov A. N. (otv. red.). *PSKOV* 1. Sankt-Peterburg; Pskov: RAN. IIMK; PGOIAHMZ, 367—373.
- Kurbatov A. V. 2001. Kozhevennaya terminologiya i materialnaya kultura. In: V. I. Zavyalov (otv. red.) *Drevnie remeslenniki Priuralya.* Izhevsk: RAN. IA; UrO. UdmIYaL, 399—416.
- Kurbatov A. V. 2002. «Yufb»: istoriko-arkheologicheskii kommentariy. In: Selin A. A. (otv. red.). *Staroladozhskiy sbornik* 5. Sankt-Peterburg; Staraya Ladoga: SIAAMZ, 158—174.
- Kurbatov A. V. 2004a. *Kozhevennoe proizvodstvo Tveri XIII—XV vv. (po materialam raskopok Tverskogo kremlya 1993—1997 gg.).* Sankt-Peterburg: Peterburgskoe vostokovedenie.
- Kurbatov A. V. 2004b. Drevnerusskaya obuvnaya moda i vremya poyavleniya figury «mastera Avraama». In: Savinov D. G. (otv. red.). *Izobrazitelnye pamyatniki: stil, epokha, kompozitsii.* Materialy tematicheskoy NK, Sankt-Peterburg, 1—4 dekabrya 2004 g. Sankt-Peterburg: SPbGU, 170—173.
- Kurbatov A. V. 2004c. Kompleks rannemoskovskogo vremeni s Zatmatskogo posada g. Tveri. In: Sedov V. V. (otv. red.). *AiIPPZ. Materialy 50 nauchnogo seminara.* Pskov: PGOIAHMZ, 268—282.
- Kurbatov A. V. 2005a. Predystoria russkogo kozhevennogo remesla. *Stratum plus* 5, 2003—2004, 283—304.
- Kurbatov A. V. 2005b. Istorija obuvnoy mody v Skandinavii i vostochnoevropeskie paralleli. *Rets.: June Swann. History of Footwear in Norway, Sweden and Finland. Prehistory to 1950.* Stockholm. 2001. P. 357, fig. 443. AV 12. Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin, 231—244.
- Kurbatov A. V. 2006. Svyazi Povolkhovya s regionami Baltiyskogo morya v VIII—XI vv. po materialam kozhevennogo remesla. In: Kirpichnikov A. N. (otv. red.). *Ladoga i Ladozhskaya zemlya v epokhu srednevekovyaya* 1. Sankt-Peterburg: Nestor-Istorija, 54—71.
- Kurbatov A. V. 2007. Novgorodskaya «revolyutsiya XII veka» i progress v kozhevennom remesle. In: Nosov E. N., Musin A. E. (otv. red.). *U istokov russkoy gosudarstvennosti. K 30-letiyu arkheologicheskogo izucheniya Novgorodskogo Ryurikova Gorodishcha i Novgorodskoy oblastnoy arkheologicheskoy ekspeditsii.* Istoriko-arkheologicheskii sbornik. Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin, 89—133.
- Kurbatov A. V. 2008a. Muzeevedenie i arkheologiya — dve sostavlyayushchikh v izucheni drevnerusskoy mody i kozhevennogo remesla. *Rets.: Osipov D. O. Obuv Moskovskoy zemli XII—XVIII vv.* 200 s.; 323 il. 2006. Moskva: Institut arkheologii RAN. Materialy okhrannykh arkheologicheskikh issledovaniy. T. 7. AV 15. Moskva: Nauka, 246—254.
- Kurbatov A. V. 2008b. Arkheologicheskie dannye o kozhevenno-obuvnom remesle v drevnem Vladimire. In: *Arkheologia Vladimiro-Suzdalskoy zemli. Materialy nauchnogo seminara* 2. Moskva: IA RAN, 171—190.
- Kurbatov A. V. 2008c. Nachalny period slozheniya srednevekovogo kozhevennogo remesla na Rusi. In: Kirpichnikov A. N. (otv. red.) *Ladoga i Ladozhskaya zemlya v epokhu srednevekovyaya* 2. Sankt-Peterburg: Nestor-Istoria, 68—151.
- Kurbatov A. V. 2008d. O vnestratigraficheskom datirovani kompleksov kozhanykh izdeliy v russkikh srednevekovykh gorodakh. *Zapiski IIMK RAN* 3. Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin, 210—233.
- Kurbatov A. V. 2009a. Instrumenty i prisposobleniya dlya poshiva kozhanykh izdeliy v srednevekovoy Rossii. *Stratum plus* 5. 2005—2009, 284—310.
- Kurbatov A. V. 2009b. O gorode Bolgar i sorte kozhi «bulgari». In: Yubileyny sbornik k 60-letiyu E. N. Nosova. Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin.
- Kurbatov A. V. 2009c. Torgovlya kozhevennymi tovarami v srednevekovoy Rossii ili «fenomen russkoy kozhi». In: Nosov E. N. (otv. red.) *Arkheologia i istoria Litvy i severo-zapadnoy Rossii v rannem i pozdnem srednevekovye.* Sankt-Peterburg: Nestor-Istoria, 122—133.
- Kurbatov A. V., Matekhina (Varfolomeeva) T. S. 2004. Mekh i kozha v srednevekovoy Evrope. *Retsenzia na sb.: Esther Cameron (ed.). Leather and Fur. Aspects of Early Medieval Trade and Technology.* London. 1998. AV 11. Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin, 350—357.
- Kurbatov A. V., Kharlashov B. N. 2004. Kozhevennoe

- производство дровного Пскова по материалам Васи-
льеvского рaskopa 1990 г. In: *AiPPZ. Materialy 50
nauchnogo seminaru*. Pskov: PGOIAHMZ, 137—
153.
- Kurts B. G. 1915. *Sochinenie Kilburgera o russkoy torgovle
v tsarstvovanie Alekseya Mikhaylovicha*. Kiev: Tip.
Chokolova.
- Labutina I. K. 1970. Raskopki v Pskove u zdania Pedagog-
icheskogo instituta. *AO-1969*, 25—26.
- Labutina I. K. 1994. Raskop 1967 g. v Okolnom gorode
Pskova. In: Sedov V. V. (otv. red.). *AIP 2*. Pskov:
PGNIATs, 6—43.
- Labutina I. K., Kostyuchuk L. Ya. 1981. Pskovskie ber-
estyanye gramoty № 3 i 4. *SA (1)*, 66—78.
- Landa R. G. 1995. *Islam v istorii Rossii*. Moskva: Vostochnaya literatura RAN.
- Lapshin V. A. 1997. Byt Tveri epokhi Mikhaila Yaroslavi-
cha (ob arkheologicheskikh nakhodkakh na territorii
Tverskogo kremlya). In: Nazarova N. V. (otv. za vy-
pusk). *Velikiy knyaz Tverskoy i Vladimirskiy Mikhail
Yaroslavich: lichnost, epokha, nasledie*. Tver: AOA-
TO, 123—126.
- Larin B. A. 1948. *Parizhskiy slovar moskovitov 1586 g.*
Riga.
- Larin B. A. 1959. *Russko-angliyskiy slovar-dnevnik Rich-
ard-a James-a 1618—1619 gg.* Leningrad.
- Lepekhin I. 1795. *Dnevnyye zapiski puteshestvia doktora i Ak-
ademii nauk adyunkta Ivana Lepekhina po raznym
provintsiam Rossiyskogo gosudarstva, 1768 i 1769
gg.* Ch. I. (2 e izd.). Sankt-Peterburg: Izd. IAN.
- Lesman Yu. M. 1994. Kashinnye busy v Novgorodskoy
zemle: materialy k izucheniyu russko-ordynskikh
svyazey. In: Yanin V. L., Gaydukov P. G. (red.)
NACH: Materialy nauchnoy konferentsii. Novgorod,
28 sentyabrya — 2 oktyabrya 1992 g. Novgorod:
NGOMZ, 187—193.
- Levasheva V. P. 1956. Selskoe khozyaystvo. *Trudy GIM*
32. Ocherki po istorii russkoy derevni X—XIII vv.
Moskva: GIKPL, 19—105.
- Levasheva V. P. 1959. Obrabotka kozhi, mekha i drugikh vi-
dov zhivotnogo syrya. *Trudy GIM 33*. Ocherki po
istorii russkoy derevni. Moskva: GIKPL, 38—59.
- Levinson N. R., Mayasova N. A. 1953. Materialnaya kultura
Russkogo Severa v kontse XIX — nachale XX veka
(Kargopolskaya ekspeditsia 1950 g.). *Trudy GIM 23*.
Istoriko-bytovye ekspeditsii 1949—1950. Moskva:
GIKPL, 92—140.
- Lurye I. M. 1931. Obrabotka kozhi v drevnem Egipte. *Izves-
tia GAIMK 7 (1)*. Leningrad.
- Lysenko P. F. 1974. *Goroda Turovskoy zemli*. Minsk: Nauka
i tekhnika.
- Lysenko P. F. 1985. *Berestyе*. Minsk: Nauka i tekhnika.
- Lysenko P. F. 1999. *Turovskaya zemlya IX—XIII vv.* Minsk:
Nauka i tekhnika.
- Lyubomirov P. G. 1947. *Ocherki po istorii russkoy promy-
shlennosti XVII, XVIII i nachala XIX v.* Moskva:
Gospolitizdat.
- Malevskaya M. V., Fonyakov D. I. 1991. *Drevniy Toropets*.
1. Toropets: RAN, IIMK.
- Maltby M., Hamilton-Dyer S. 1995. Kosti zhivotnykh iz
raskopok v Novgorode i ego okruge. In: Yanin V. L.
(otv. red.) *NNZIA 9*. Velikiy Novgorod: NGOMZ,
129—156.
- Mansurov A. A. 1941. Drevnerusskie zhilishcha. *IZ 12*.
Moskva: AN SSSR.
- Matekhina T. S. 2008. Arkheologicheskie nakhodki iz
«meobychnoy» kozhi. In: Yanin V. L. (otv. red.) *NN-
ZIA 22*. Velikiy Novgorod: NGOMZ, 184—203.
- Milonov N. P. 1938. *A. Otchet ob arkheologicheskikh
rabotakh v g. Toroptse v 1938 g.* Rukopisnyy arkhiv
IIMK RAN, f. 35, op. 1, d. 45.
- Miroyubov M. A. 1984. Orudia senokoshenia Novgorod-
skoy zemli X—XIV v. In: Andreev V. F. (sostav.)
Novgorodskiy kray. Materialy NK, Novgorod,
13—15 oktyabrya 1982 g. Leningrad: Lenizdat,
165—170.
- Muravyeva L. L. 1973. Dukhovnaya kultura Severo-
Vostochnoy Rusi (XIV — p. p. XV vv.). *VI 10*.
Moskva: Izd. AN SSSR, 111—127.
- Myasnikova N. V. 1985. Raskopki v drevney Tveri. *AO*
1983, 72.
- Naumov I. F. 1874. *Dopolnenia i zametki k Tolkovomu slo-
varyu V. Dalya*. Zapiski Imp. AN. Prilozhenie k t.
24. Sankt-Peterburg.
- Nedashkovskiy L. F. 2000. *Zolotoordynskiy gorod Ukek i
ego okruge*. Moskva: Vostochnaya literatura.
- Nikitin A. V. 1971. Russkoe kuznechnoe remeslo XVI—
XVII vv. *SAI E1—34*.
- Nikolskaya T. N. 1981. *Zemlya vyatichey*. Moskva: Nauka.
- Nikolskaya T. N. 1987. *Gorodishche Slobodka XII—XIII vv.
K istorii drevnerusskogo gradostroitelstva v zemle
vyatichey*. Moskva: Nauka.
- Novgorodskiy oblastnoy slovar*. Vyp. 1 (1992), 2 (1992), 11
(1995). Novgorod: Izd. NGU.
- Novitskiy G. A. 1928. Pervye moskovskie manufakturny
XVII v. po obrabotke kozhi. In: Bakhrushin S. V.
(red.) *Moskovskiy kray v ego proshlom. Ocherki po
sotsialnoy i ekonomicheskoy istorii XVI—XIX vek-
ov. Trudy obshchestva izucheniya Moskovskoy gub.*
1. Moskva, 47—60.
- Orehov A. M. 1961. Tovarnoe proizvodstvo i naemny
trud v promyshlennosti po pererabotke zhivotno-
go syrya v Nizhnem Novgorode XVII v. In: Ust-
yugov N. V. (red.) *Russkoe gosudarstvo v XVII v.
Novye yavleniya v sotsialno-ekonomicheskoy, polit-
icheskoy i kulturnoy zhizni*. Moskva: Izdatelstvo
AN SSSR, 75—109.
- Orlov S. N. 1954. *Derevyannye izdelia Staroy Ladogi VII—X
vv. (Po materialam Staro-ladozhskoy arkheolog-
icheskoy ekspeditsii)*. Avtoref. diss.... kand. istor.
nauk. Moskva.
- Osipov D. O. 2006. Obuv moskovskoy zemli XII—XVIII
vv. *Materialy okhrannykh arkheologicheskikh issle-
dovaniy 7*. Moskva: IA RAN.
- Osipov D. O. 2007. Obuv i drugie izdelia iz kozhi, najden-
nye pri raskopkakh v istoricheskoy chasti g. Vladi-
mira. In: *Arkheologia Vladimiro-Suzdalskoy zemli.
Materialy nauchnogo seminaru 1*. Moskva: IA
RAN, 134—144.
- Osipov D. O. 2009. Iz istorii velikoknyazheskikh i tsarskikh
«potekh» (po materialam raskopok v Moskovskom
Kremle). In: Engovatova A. V. (otv. red.) *Arkhe-
ologiya Podmoskovya. Materialy nauchnogo semi-
nara 5*. Moskva: IA RAN, 237—250.
- Ovchinnikova B. B., Kopnina E. V. 2000. Maski i ikh
rol v srednevekovoy kulture Novgoroda. In:
Shashkov A. T. (red.) *Problemy istorii Rossii 3*.
Novgorodskaya Rus: istoricheskoe prostranstvo i
kulturnoe nasledie. Ekaterinburg: Uralskiy univer-
sitet, 118—134.
- Oyateva E. I. 1962. Obuv i drugie kozhanye izdelia drev-
nego Pskova. *ASGE 4*, 77—94.
- Pamyatniki diplomaticheskikh snosheniy drevney Rossii s
derzhavami inostrannymi. 1884. *Sbornik RIO 41*.
Pamyatniki diplomaticheskikh snosheniy Mosk-
ovskogo gosudarstva s Krymskoyu i Nagayskoyu
ordami i s Turtsiyei 1. Sankt-Peterburg: Izd. imper.
RIO.
- Peskova A. A. 1988. *Drevnerusskiy gorod Izyaslavl XII—
XIII vv. (po materialam gorodishcha u s. Gorod-
ishcha bliz Shepetovki)*. Diss.... kand. istor. nauk.
Leningrad. Rukopisnyy arkhiv IIMK RAN. F. 35, op.

№5. 2010

- 2 d, d. 417.
- Petrenko A. G. 1984. *Drevnee i srednevekovoe zhitovno-vodstvo Srednego Povolzhya i Preduralya*. Moskva: Nauka.
- Pletneva S. A. 1967. Ot kocheviy k gorodam. Saltovomayatskaya kultura. *MIA* 142.
- Povarnin G. G. 1912. *Ocherki melkogo kozhevennogo proizvodstva v Rossii*. Sankt-Peterburg.
- Poluboyarinova M. D. 1978. *Russkie lyudi v Zolotoy Orde*. Moskva: Nauka.
- Poluboyarinova M. D. 2008. Torgovlya Bolgara. In: Starostin P. N. (otv. red.) *Gorod Bolgar: kultura, iskusstvo, trgovlya*. Moskva: Nauka, 27—107.
- Prishchepa B. A., Nikolchenko Yu. M. 1996. *Litopisniy Dorogobuzh v period Kivskoy Rusi: Do istorii naselennyya Zakhid. Volini v X—XIII st.* Rivne: Derzh. red.-vidav. pidpriemstvo.
- Pronshteyn A. P. 1957. *Novgorod Velikiy v XVI v. Ocherk sotsialno-ekonomicheskoy i politicheskoy istorii russkogo goroda*. Kharkov: Izd. HGU.
- Pskovskie letopisi*. 2003. Vyp. 1. PSRL In. Moskva: Yazyki slavyanskoy kultury.
- Rabinovich M. G. 1964. *O drevney Moskve. Ocherki materialnoy kultury i byta gorozhan v XI—XVI vv.* Moskva: Nauka.
- Rabinovich M. G. 1986. Odezhdа russkikh XIII—XVII vv. In: Rabinovich M. G. (otv. red.) *Drevnyaya odezhda narodov Vostochnoy Evropy*. Moskva: Nauka, 63—111.
- Reznikov F. I. 1960. Skotovodstvo v nizovyakh r. Severnoy Dviny v XVII—XVIII vv. In: Sivkov K. V. (otv. red.) *Materialy po istorii selskogo khozyaystva i krestyanstva SSSR IV*. Moskva: Izd. AN SSSR, 105—138.
- Rybakov B. A. 1948. *Remeslo Drevney Rusi*. Moskva; Leningrad: Izd. AN SSSR.
- Rybina E. A. 1989. Svedeniya o torgovle v berestyanykh gramotakh. In: Fedorov-Davydov G. A. (otv. red.) *Istoria i kultura drevnerusskogo goroda*. Moskva: Izd. MGU, 74—81.
- Rybina E. A. 2001. *Torgovlya srednevekovogo Novgoroda. Velikiy Novgorod*: Izd. NGU.
- Savvaitov P. I. 1896. *Opisanie starinykh tsarskikh utvarey, odezhd, oruzhia, ratnykh dospekhov i konskogo pribora, v azbuchnom poryadke raspolozhennoe*. Sankt-Peterburg: Izd. IAN.
- Sedov V. V. 1960. Selskie poseleniya tsentralnykh rayonov Smolenskoj zemli (VIII—XV vv.). *MIA* 92.
- Sedova M. V. 1997. *Suzdal v X—XV vekakh*. Moskva: Russkiy mir.
- Shanskiy N. M., Ivanov V. V., Shanskaya T. V. 1971. *Kratkiy etimologicheskij slovar russkogo yazyka*. Izd. 2-e. Moskva: Prosveshchenie.
- Shchepetov K. N. 1961. Pomeschichye predprinimatelstvo v XVII v. (Na materialakh hozyaystva knyazey Cherkasskikh). In: Ustyugov N. V. (red.) *Russkoe gosudarstvo v XVII v. Novye yavleniya v sotsialno-ekonomicheskoy, politicheskoy i kulturnoy zhizni*. Moskva: Izd. AN SSSR, 17—35.
- Shendrik N. I. 1970. Kushnirski instrument iz gorodishcha na Knyazhiy Gori. *Arkheologia* XXIII, 221—224.
- Shestakova I. S. 1968. *Struktura i svoystva kollagena*. Moskva: Legkaya promyshlennost.
- Shlyapkin I. A. 1913. *Russkaya paleografya* po lektsiyam, chitannym v Imperatorskom. SPb Arkheologicheskoye institute. Sankt-Peterburg: Tip. Golberga i Vilborg.
- Shovkoplyas A. M. 1954. Nekotorye dannye o kosterezhnom remesle v drevnem Kieve. *KSIA AN USSR* 3. Kiev: Izd. AN USSR, 27—32.
- Shtykhov G. V. 1975. *Drevniy Polotsk*. Minsk: Nauka i tekhnika.
- Skobelkin O. V. 2002. Zapadnoevropeytsy v russkom voyske XVI v. In: *IZ* 8. Voronezh: Izd. VGU, 49—63.
- Skoblikov M. V. 1865. Kozhevennoe proizvodstvo. In: *Tekhnicheskaya entsiklopedia* 5. Sankt-Peterburg.
- Slovar obikhodnogo russkogo yazyka Moskovskoy Rusi XVI—XVII vekov*. 2004. Vyp. 1. Sankt-Peterburg: Nauka.
- Slovar promyslovy leksiki Severnoy Rusi XV—XVII vv.* Vyp. 1 (2003), 2 (2005). Sankt-Peterburg: Dmitriy Bulanin.
- Slovar russkikh narodnykh govorov*. Vyp. 2 (2-e izd. 2002), 3 (2-e izd. 2002), 4 (1969), 6 (1970), 8 (1972), 9 (1972), 11 (1976), 12 (1977), 13 (1977), 14 (1978), 15 (1979), 16 (1980), 19 (1983), 20 (1985), 21 (1986), 23 (1987), 25 (1990), 27 (1992), 29 (1995), 33 (1999), 35 (2001), 36 (2002), 37 (2003), 38 (2004), 39 (2005). Leningrad; Sankt-Peterburg: Nauka.
- Slovar russkikh govorov Sibiri*. T. 2 (2001), 3 (2002). Novosibirsk: Nauka.
- Slovar russkogo yazyka XI—XVII vv.* Vyp. 1 (1975), 2 (1975), 3 (1976), 4 (1977), 5 (1978), 6 (1979), 7 (1980), 8 (1981), 9 (1982), 11 (1986), 12 (1987), 13 (1987), 14 (1988), 15 (1989), 16 (1990), 17 (1991), 18 (1992), 19 (1994), 20 (1995), 21 (1995), 22 (1996), 23 (1996), 24 (2000), 25 (2000), 26 (2002), 27 (2006), 28 (2008). Moskva: Nauka.
- Slovar russkogo yazyka XVIII v.* Vyp. 6 (1991), 7 (1992), 8 (1995), 9 (1997), 10 (1998), 11 (2000), 12 (2001), 13 (2003), 14 (2004), 16 (2006), 17 (2007). Leningrad—Sankt-Peterburg: Nauka.
- Slovar russkoy narodno-dialektnoy rechi v Sibiri XVII—pervoy poloviny XVIII v.* 1991. Novosibirsk: Nauka, Sibirskoe otdelenie.
- Smirnov P. P. 1948. *Posadskie lyudi i ikh klassovaya boba do serediny XVII veka*. 1948. T. II. Moskva; Leningrad: Izd. AN SSSR.
- Sreznevskiy I. I. 1912. *Materialy dlya slovary drevnerusskogo yazyka*. T. 3. Sankt-Peterburg: Izd. ORYaS IAN.
- Staraya Ladoga*. 1948. V. I. Ravdonikas (otv. red.). Leningrad: Materialy arkheologicheskikh ekspeditsiy Gos. muzeya etnografii.
- Sveshnikov I. K., Braychevskaya O. A. 1990. Shkiryane vzuttya iz Zvenigoroda Galitskogo. In: *Arkheologia* (3), 122—129.
- Talman E. M. 1946. Borba posada Yaroslavlya so svetskimi i dukhovnymi feodalami v pervoy polovine XVII v. *IZ* 20, 96—129.
- Tamozhennyye knigi Moskovskogo gosudarstva XVII v.* 1951. Pod red. A. I. Yakovleva III—IV. Moskva; Leningrad: Izd. AN SSSR.
- Toren M. D. 1967. Sposoby uborki khlebov. In: *Russkie. Istorigo-etnograficheskij atlas. Zemledelie. Krestyanskoje zhilishche. Krestyanskaya odezhda. (Seredina XIX — nachalo XX veka)*. Moskva: Nauka, 60—84.
- Tsalkin V. I. 1971. Nekotorye itogi izucheniya kostnykh ostatkov zhitovnykh iz raskopok Moskvyy. *MIA* 167; *Drevnosti Moskovskogo kremlja*. MIAM 4. Moskva: Nauka, 164—185.
- Ustyugov N. V. 1950. Remeslo i melkoe tovarnoe proizvodstvo v russkom gosudarstve XVII v. *IZ* 34, 166—197.
- Vakhros I. S. 1959. Naimenovaniya obuvi v russkom yazyke. 1. Drevneyshie naimenovaniya do petrovskoy epokhi. *Ezhegodnik Instituta po izucheniyu SSSR i Finlyandii*. Pril. k № 6/10. Helsinki.
- Vasmer M. 1996. *Etimologicheskij slovar russkogo yazyka*. Izd. 3-e. Sankt-Peterburg: Azbuka, ITs «Terra».
- Vdovina L. N. 1979. Zemledelie i skotovodstvo. In: Artikhovskiy A. V. (gl. red.) *Ocherki russkoy kultury*

- XVII v. 1. Moskva: izd. MGU, 25—54.
- Veksler A. G., Osipov D. O. 2000. Instrumenty sapozhnikov i kozhanye izdelia iz raskopok Starogo Gostinogo dvora v 1998 godu. In: Yanin V. L. (nauch. red.). *Arkheologicheskie pamyatniki Moskvy i Podmoskovya 3. Trudy MIGM 10*. Moskva, 153—159.
- Vilkov O. N. 1967. *Remeslo i trgovlya Zapadnoy Sibiri v XVII v.* Moskva: Nauka.
- Vysotskiy S. A. 1989. *Svetskie freski Sofiyanskogo sobora v Kieve*. Kiev: Naukova dumka.
- Yanin V. L. 1965. *Ya poslal tebe berestu...* Moskva: Izdatelstvo MGU.
- Yanin V. L. 1975. *Ya poslal tebe berestu...* Izd. 2 e. Moskva: Izd. MGU.
- Yanin V. L., Zaliznyak A. A. 1993. *Novgorodskie gramoty na bereste (iz raskopok 1984—1989 gg.)*. Moskva: Nauka.
- Zaliznyak A. A. 1995. *Drevnenovgorodskiy dialekt*. Moskva: Yazyki russkoy kultury.
- Zaozerskaya E. I. 1953. *Razvitie legkoy promyshlennosti v Moskve v pervoy chetverti XVIII v.* Moskva: Izd. AN SSSR.
- Zayats Yu. A. 1995. *Zaslavl v epokhu feodalizma*. Minsk: Navuka i tyekhnika.
- Zhilina N. V. 1986. K voprosu o proiskhozhdenii Tveri. *KSLA* 187, 51—55.
- Zvezdin I. I. 1887. Kozhevnyy promysel v derevnyakh Tatarskom i Lapsheyakh. In: *Nizhegorodskiy sbornik*. VII. Nizhniy Novgorod, 219—226.
- Zybin Yu. P. 1958. Drevnerusskaya obuv XII—XVI vv. Soobshchenie 1. In: *Izvestia VUZov. Tekhnologia legkoy promyshlennosti* (4). Kiev, 36—44.
- Zybin Yu. P. 1968. *Materialovedenie izdeliy iz kozhi*. Moskva: Legkaya promyshlennost.
- A. G. Shpilev.
- Adornments of Romny Time from Kursk Oblast (second half of 8th — late 10th cc.).**
- AKR. *Kurskaya oblast*. 1998. Krasnov Yu. A. (otv. red.). Moskva: OOO «Pandora-1».
- AKR. *Kurskaya oblast*. 2000. Kashkin A. V. (otv. red.). Moskva: OOO «Pandora-1».
- Alikhova A. E. 1962. *Otchyot o raskopkakh i razvedke Kurskogo otryada Skifskoy lesostepnoy ekspeditsii v 1962 g.* NA KGOMA, L I-28.
- Artamonov M. I. Sarkel-Belaya Vezha. *Trudy Volgo-Donkoy arkheologicheskoy ekspeditsii*. T. I. *MIA* 62, 7—84.
- Artamonov M. I. 2001. *Istoria khazar*. Sankt-Peterburg: «Lan».
- Aybabin A. I. 1977. Saltovskie poyasnye nabory iz Kryma. *SA* (1), 225—239.
- Aybabin A. I. 1982. O proizvodstve poyasnykh naborov v rannesrednevekovom Khersonse. *SA* (3), 190—198.
- Bank A. V. 1959. Greben iz Sarkela-Beloy Vezhi. *Trudy Volgo-Donkoy arkheologicheskoy ekspeditsii*. T. II. *MIA* 75, 333—339.
- Bulgakov G. I. 1928. K voprosu ob izuchenii sayanskikh sel Kurskogo kraya (iz materialov obsledovaniy). *Izvestia Kurskogo obshchestva kraevedenia* (3), 32—42.
- Bulgakov G. I. 1929. K voprosu ob izuchenii sayanskikh sel Kurskogo kraya (iz materialov obsledovaniy). *Prodolzhenie. Izvestia Kurskogo obshchestva kraevedenia* (1—2), 61—64.
- Chizhikova L. N. 1988. *Russko-ukrainskoe pogranichie. Istoria i sudby traditsionno-bytovoy kultury (XIX—XX veka)*. Moskva: Nauka.
- Dnevnik raskopok v okrestnostyakh s. Gocheva, Oboyan-skogo uezda, Kurskoy gubernii, proizvedyonykh prof. D. Ya. Samokvasovym v avguste 1909 g.* 1915. Moskva.
- Domongol 2010 — *Domongol/ Albomy/ Metalloplastika/ Rus i slavyane/ Visochnye ukrashenia*: <http://domongol.su/gallery>.
- Eniosova N. V. 2002. Yuvelirnoe remeslo rannegorodskogo tsentra Gnezdova. *Vestnik RGNF* (3).
- Enukov V. V. 1990. *Rannie etapy formirovaniya smolenskopolotskikh krivichey*. Moskva.
- Enukov V. V. 1991a. *Otchyot o raskopkakh gorodishcha u d. Gorodishche Kurskogo rayona Kurskoy oblasti v 1990 g.* NA KGOMA, E I-85.
- Enukov V. V. 1991b. *Albom k otchyotu V. V. Enukova o raskopkakh u d. Gorodishche Kurskogo rayona Kurskoy oblasti v 1990 g.* NA KGOMA, E I-13.
- Enukov V. V. 1992. *Otchyot o raskopkakh gorodishcha u d. Gorodishche Kurskogo rayona Kurskoy oblasti v 1991 g.* NA KGOMA, E I-14.
- Enukov V. V. 1993. *Otchyot o raskopkakh na Ratskom gorodishche Kurskogo rayona Kurskoy oblasti v 1992 g.* NA KGOMA, E I-16.
- Enukov V. V. 2005. Slavyane do Ryurikovichey. *Kurskiy kray*. T. III. Kursk: OOO «Uchitel».
- Enukov V. V. 2008a. K voprosu o dinamike importa serdolikovykh bus na territoriyu Vostochnoy Evropy. In: Enukov V. V. (otv. red.). *Slavyano-russkie drevnosti Dneprovskogo Levoberezhya*. Kursk: Kurskiy gosudarstvennyy universitet, 70—80.
- Enukov V. V. 2008b. O khronologii russkogo osvoenia Posemya. *Vostochnoslavianskiy mir Dnepro-Donkogo mezhdurechya i kochevniki yuzhno-russkikh stepey v epokhu rannego srednevekovya*. Voronezh.
- Enukov V. V. 2009. Nachalnye etapy istorii Kurska. *Srednevekovy gorod Yugo-Vostoka Rusi: predposylki vznikoventia, evolyutsia, materialnaya kultura*. Kursk: APIIT «GIROM», 75—82.
- Enukova O. N. 1995. Romenskoe pogrebenie iz Lebyazhyego. *RA* (1), 193—195.
- Enukova O. N. 1998. *Otchyot o rabote Posemskoy ekspeditsii v 1997 g.* NA KGOMA, I-106.
- Enukova O. N. 1999. *Otchyot o raskopkakh gorodishcha i poselenia u s. Lipino Oktyabrskogo rayona Kurskoy oblasti v 1998 g.* NA KGOMA, I-110.
- Enukova O. N. 2007. Domostroitelstvo naselenia mezhdurechya Seyma i Psla v IX—XIII vv. *Trudy NII arkheologii yugo-vostoka Rusi*. Vyp. I. Kursk: Kurskiy gosudarstvennyy universitet.
- Erdeli I. 1972. Ob arkheologicheskoy kulture drevnikh vengrov kontsa IX — pervoy poloviny X v. n. e. *Problemy arkheologii i drevney istorii ugrov*. Moskva: Nauka, 128—144.
- Fomin A. V. 1995. Drevnerusskie denezhno-monetnye rynki v 70—80-kh godakh X vv. *Drevneyshie gosudarstva Vostochnoy Evropy*. 1992—1993 gg. Moskva: Nauka, 63—73.
- Frolov M. V. 1987. *Pamyatniki g. Rylska Kurskoy oblasti. Kompleksnye nauchnye issledovaniya. Arkheologicheskie issledovaniya*. T. IV. Kn.1. NA KGMA, 18.1—31.
- Frolov M. V. 1989. *Pamyatniki g. Rylska Kurskoy oblasti. Arkheologicheskie issledovaniya 1989 g. Gorodishche Gora Ivana Rylskogo*. T. V. Kn.1. NA KGMA, 18.1—49.
- Frolov M. V. 1991. *Pamyatniki g. Rylska Kurskoy oblasti. Gorodishche Gora Ivana Rylskogo. Arkheologicheskie issledovaniya 1990 g.* T. VI. Kn. 1. NA KGOMA, 18.1—54.
- Frolov M. V. 1992. *Otchyot ob arkheologicheskikh issledovaniyakh 1991 g. gorodishcha «Gora Ivana Rylskogo» v g. Rylske Kurskoy oblasti*. T. I. NA KGMA,

№5. 2010

- 18.1—60.
- Frolov M. V. 1993. *Otchyot ob arkhologicheskikh issledovaniakh gorodishcha «Gora Ivana Rylskogo» v g. Rylske Kurskoy oblasti i o geofizicheskikh issledovaniakh gorodishcha Oktyabrskoe-I u s. Oktyabrskoe Rylskogo rayona v 1992 g.* NA KGOMA, 18.1—71.
- Frolov M. V. 1994. *Otchyot ob arkhologicheskikh issledovaniakh gorodishcha «Gora Ivana Rylskogo» v g. Rylske Kurskoy oblasti v 1993 g.* NA KGOMA, 18.1—83.
- Frolov M. V. 1994. Zaklyuchenie po rezul'tatam arkhologicheskikh issledovaniy 1982—1992 godov goroda Rylska i ego okrug. *Khrestomatia dlya provintsial'nogo yunoshestva po istorii goroda Rylska*. Ch. I. Sost. O. N. Shchegolev. Kursk: Kurskinformpechat, 301—309.
- Frolov M. V. 2009. Stratigrafia i khronologia drevnego Rylska. *Srednevekovy gorod Yugo-Vostoka Rusi: predposylki vozniknovenia, evolyutsia, materialnaya kultura*. Kursk: APIIT «GIROM», 96—100.
- Gavritukhin I. O., Oblomskiy A. M. 1996. Gaponovskiy klad i ego kulturno-istoricheskiy kontekst. *Rannoslavianskiy mir. Arkheologia slavyan i ikh sosedy* (3). Moskva.
- Gorokhov T. A. 1927. Monetnye klady Kurskoy gubernii. *Izvestia Kurskogo gubernskogo obshchestva kraevedeniya* (4), 33—44.
- Grebennikova I. V., Shpilev A. G. 2009. Denezhno-veshchevoy klad tretyey chetverti X v. iz s. vtoraya Vorobyovka Kurskoy oblasti. *Verkhnee Podonye: Arkheologia. Istorica*. Vyp. 4. Tula: Gosudarstvennyy muzey-zapovednik «Kulikovo pole», 34—44.
- Grigoryev A. V. 2000. *Severskaya zemlya v VIII — nachale XI veka po arkhologicheskim dannym*. Tula: «Grif i K».
- Grigoryev A. V. 2005. *Slavyanskoe naselenie vodorazdela Oki i Dona v kontse I — nachale II tys. n. e.* Tula: ZAO «Reproniks».
- Iskusstvo Vizantii v sobraniakh SSSR*. Katalog vystavki. T. 1. 1977. Moskva: Sovetskiy khudozhnik.
- Iskusstvo Vizantii v sobraniakh SSSR*. Katalog vystavki. T. 2. 1977. Moskva: Sovetskiy khudozhnik.
- Izjumova S. A. 1978. Rannie tipy luchevykh visochnykh kolets Suprutskogo gorodishcha. *Vestnik MGU. Seriya «Istorica»* (6), 100—103.
- Karger M. K. 1957. *Drevniy Kiev*. Moskva; Leningrad: AN SSSR.
- Kashkin A. V. 1980. *Otchyot o razvedkakh, provedyonnykh v 1979 g. Tsentralno-Chernozemnym otryadom Instituta arkhologii AN SSSR*. NA KGOMA.
- Khalikova E. A. 1976a. Bolshe-Tiganskiy mogilnik. *SA* (2), 158—178.
- Khalikova E. A. 1976b. Rannevengerskie pamyatniki Nizhnego Prikamya i Priuralya. *SA* (3), 141—156.
- Kirpichnikov A. N., Dubov I. V., Lebedev G. S. 1986. Rus i varyagi (russko-skandinavskie otnosheniya domongolskogo perioda). *Slavyane i skandiny*. Moskva: Progress, 189—291.
- Komar A. V. 1999. Predsaltovskie i rannsaltovskiy gorizonty Vostochnoy Evropy (voprosy khronologii). *Vita Antiqua* (2): archaeology.kiev.ua/pub/komar.htm.
- Komar A. V., Strelnik M. A. 2009. Podrazhanie zolotomu vizantiyskomu poyasnomu naboru VII v. s izobrazheniem pits. *RA* (2), 148—159.
- Kondakov N. 1896. *Russkie klady. Issledovanie drevnostey velikoknyazheskogo perioda*. T. I. Sankt-Peterburg.
- Konstantin Bagryanorodny. 1989. *Ob upravlenii imperiy*. Moskva: Nauka.
- Kovalevskaya V. B. 1979. Poyasnye nabory Evrazii IV—IX vv. Pryazhki. *SAI* E1—2.
- Kovalevskaya V. B. 2000. *Khronologia vostochnoevropeskikh drevnostey V—IX vv.* Vyp. 2. Steklyannye busy i poyasnye nabory. Moskva: ONTI PNTs RAN.
- Kuza A. V. 1972. *Otchyot o rabotakh Sudzhanskogo arkhologicheskogo otryada na Bolshom Gornalskom gorodishche letom 1972 g.* Arkhiv IA RAN R-1, № 7362.
- Kuza A. V. 1973. Raboty Sudzhanskogo otryada. *AO* 1972, 70, 72.
- Kuza A. V. 1981. Bolshoe gorodishche u s. Gomal. *Drevnerusskie goroda*. Moskva: Nauka, 6—39.
- Lebedev V. P., Sotnikov A. V., Shpilev A. G. 2009. Klad arabskikh i vizantiyskikh monet 70-kh godov X v. iz derevni 1-e Krasnikovo Kurskoy oblasti. *Srednevekovaya numizmatika Vostochnoy Evropy*. Vyp. 3. Moskva: Drevlekhranilishche, 6—16.
- Levasheva V. P. 1968. Venchiki zhenskogo golovnogo ubora iz kurganov X—XII vv. *Slavyane i Rus*. Moskva: Nauka, 91—97.
- Lipking Yu. A. 1974. Mogilniki tretyey chetverti I tys. n. e. v Kurskom Posemye. *Rannesrednevekove vostochnoslavianskie drevnosti*. Leningrad: Nauka, 136—152.
- Lyapushkin I. I. 1958. Novotroitskoe gorodishche. *MIA* 74.
- Magomedov M. G. 1983. *Obrazovanie Khazarskogo kaganata. Po materialam arkhologicheskikh issledovaniy i pismennym dannym*. Moskva: Nauka.
- Makarenko N. 1908. Materialy po arkhologii Poltavskoy gubernii. *Trudy Poltavskoy gubernskoy uchyonoy arkhivnoy komissii* 5. Poltava, 201—212.
- Makarova T. N., Pletneva S. A. 1983. Poyas znatnogo voyna iz Sarkela. *SA* (2), 62—77.
- Makarova T. I. 2005. Zarayskiy klad i problema nasledia v yuvelimom dele vostochnykh slavyan v XI stoletii. *Rus v IX—XIV vekakh. Vzaimodeystvie Severa i Yuga*. Moskva: Nauka, 126—131.
- Malm V. A. 1967. Podkovoobraznye i koltsevidnye zastozhki-fibuly. Ocherki po istorii russkoy derevni X—XIII vv. *Trudy GIM* 43. Moskva: Sovetskaya Rossiya, 149—190.
- Mazhitov N. A. 1981. *Kurgany Yuzhnogo Urala VIII—XII vv.* Moskva: Nauka.
- Medvedev A. F. 1966. Ruchnoe metatelnoe oruzhie (luk i strely, samostrel) VIII—XIV vv. *SAI* E1—36.
- Moskalenko A. N. 1965. *Gorodishche Titichka. Iz istorii drevnerusskikh poseleniy na Donu*. Voronezh: Voronezhskiy gosudarstvennyy universitet.
- Nedoshivina N. G. 1980. K voprosu o geneticheskoy svyazi radimichskikh i vyatichskikh visochnykh kolets. *Istorica i kultura Evrazii po arkhologicheskim dannym*. Moskva, 107—111.
- Nikolskaya T. N. 1958. Shuklinskoe gorodishche. *KSIMK* 72, 66—76.
- Nunan T. S. 2004. Torgovlya Volzhskoy Bulgarii s samanidskoy Sredney Aziey v X v. *Arkheologia, istorica, numizmatika, etnografia Vostochnoy Evropy*. Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskiy universitet, 256—313.
- Oblomskiy A. M. 1993. *Otchyot o rabote Levoberezhnoy rannoslavianskoy ekspeditsii v 1993 g.* NA KGOMA.
- Orlov R. S. 1988. Khudozhestvennyy metall Chernigova (semantika okovki iz Chyornoy Mogily). *Chernigov i ego okrug v IX—XIII vv.* Kiev: Naukova dumka, 152—165.
- Orlov R. S. 1989. Khimicheskiy sostav ukrasheniy Bititskogo klada 1984 goda. *Problemy arkhologii Sumshchiny*. Sumy, 100—101.
- Orlov R. S. 1994. Serebryannye ukrasheniya severyan Kurskogo Posemya. Problemi rannoslovianskoi i davnorusskoi arkhologii Posemya. Bilopillya, 50—51.

- Pletnyova S. A. 1967. *Ot kocheviy k gorodam. Saltovo mayatskaya kultura*. Moskva: Nauka.
- Pletnyova S. A. 1989. *Na slavyano-khazarskom pogranichye. Dmitrievskiy arkheologicheskiy kompleks*. Moskva: Nauka.
- Poluboyarinova M. D. 1994. Poludragotsennyye kamni i yantar v Drevnem Novgorode. *Novgorodskie arkheologicheskie chtenia*. Novgorod, 75—82.
- Povest vremennykh let*. 2007. Sankt-Peterburg: Nauka.
- Priymak V. V. 1994. *Teritorialna struktura mezhirichchya Serednyoi Desni i Serednyoi Vorskli VIII — poch. IX st.* Sumi.
- Pushkina T. A. 1987. Visochnye koltsa Gnezdovskogo kompleksa. *Trudy V mezhdunarodnogo kongressa slavyanskoy arkheologii*. T. III. Vyp. 1b. Sektsia V. Goroda, ikh kulturnye i torgovye svyazi. Moskva, 50—57.
- Puty iz varyag v greki i iz grek...* Katalog vystavki. 1996. Moskva: Gosudarstvenny istoricheskiy muzey.
- Puzikova A. I. 1986. *Otchyot o rabote Kurskoy ekspeditsii v 1986 g.* NA KGOMA, P I-41.
- Rabinovich M. G. 1986. Drevnerusskaya odezhdа IX—XIII vv. *Drevnyaya odezhdа narodov Vostochnoy Evropy. Materialy k istoriko-etnograficheskomu atlasu*. Moskva: Nauka.
- Rozenfeldt I. G. 1982. *Drevnosti zapadnoy chasti Volgo-Oknskogo mezhdurechya v VI—IX vv.* Moskva: Nauka.
- Ryabtseva S. S. 2005. *Drevnerusskiy yuvelirny ubor. Osnovnye tendentsii formirovaniya*. Sankt-Peterburg: SPbII RAN «Nestor-Istoria».
- Saburova M. A. 1997. Odezhdа — Drevnyaya Rus. Byt i kultura. In: Kolchin B. A., Makarova T. I. (otv. red.). *Arkheologia*. Moskva: Nauka.
- Samokvasov D. Ya. 1878. Istoricheskoe znachenie gorodishch. *Trudy III arkheologicheskogo syezda v Kieve*. Kiev.
- Samokvasov D. Ya. 1908. *Mogily Russkoy zemli*. Moskva.
- Samokvasov D. Ya. 1916. *Mogilnye drevnosti severyanskoy Chernigovshchiny*. Moskva.
- Sedov V. V. 1974. *Dlinnye kurgany krivichyey*. Moskva: Nauka.
- Sedov V. V. 1994. Iz etnicheskoy istorii naseleniya sredney polosy Vostochnoy Evropy vo vtoroy polovine I tysyacheletia n. e. *RA* (2), 56—70.
- Shcheglova O. A., Bazhan I. A. 1983. Poseleniya Kurochkin-3 i Kartamyshevo 3 na Verkhnem Psle. *KSIA* 175, 62—67.
- Shcheglova O. A. 1986. Rannie elementy v keramicheskoy komplekse pamyatnikov volyntsevskogo tipa. *KSIA* 187, 15—23.
- Shcheglova O. A. 1987. Saltovskie veshchi na pamyatnikakh volyntsevskogo tipa. *Arkheologicheskie pamyatniki epokhi zheleza vostochnoevropeyskoy stepi*. Voronezh: Voronezhskiy gosudarstvennyy universitet, 77—85.
- Shcheglova O. A. 2005. Nabor svintsovo-olovyannykh blyashek s gorodishcha Kudayarova Gora iz raskopok A. E. Alikhovoy 1961 g. Yu. A. Lipking i *arkheologia Kurskogo kraya*. Kursk: OOO «Mechta», 57—60.
- Shinakov E. A. 1980a. Klassifikatsiya i kulturnaya atributarsiya luchevykh visochnykh kolets. *SA* (3), 110—127.
- Shinakov E. A. 1980b. *Naselenie mezhdurechya Desny i Vorskly v kontse X — kontse XIII veka*. Diss. ... kand. istor. nauk. Moskva.
- Shirinskii S. S. 1968. *Otchyot o rabotakh Seyminskogo otryada Vostochno-Beloruskoy ekspeditsii IA AN SSSR v 1968 godu*. Arkhiv IA RAN, F. R-1, № 6889.
- Shirinskii S. S. 1969. Razvedki v Kurskoy oblasti. *AO 1968 goda*, 68—69.
- Shpilev A. G. 2003. Kurskie klady kuficheskikh monet i severyanskoe Poseymye. *Kulikovo pole. Istoricheskiy landschaft. Priroda. Arkheologiya. Istorika*. T. I. Tula: OOO «Vlasta», 344—362.
- Shpilev A. G. 2008a. Lucheve i lopastnye visochnye koltsa Kurskogo kraya (IX — nachalo XIII v.). In: Enikov V. V. (otv. red.). *Slavyano-russkie drevnosti Dneprovskogo Levoberezhya*. Kursk: Kurskiy gosudarstvennyy universitet, 189—201.
- Shpilev A. G. 2008b. Ob evolyutsii yuzhnoseveryanskogo golovnogo ubora s ochelyem i venchikom (konets X—XI v.). *Russkiy sbornik*. Vyp. 4. Bryansk: RIO BGU, 43—59.
- Shpilev A. G. 2009a. O sootnesenii «Strany slavyan» Ibn Ruste s Severskoy zemley vtoroy treti IX v. *Srednevekovy gorod Yugo-Vostoka Rusi: predposylki vznikoventia, evolyutsia, materialnaya kultura*. Kursk: APIIT «GIROM», 52—69.
- Shpilev A. G. 2009b. Visochnye koltsa Kurskogo kraya (vtoraya polovina VIII — pervaya polovina XIII v.). *Verkhnee Podonye: Arkheologia. Istorika*. Vyp. 4. Tula: Gosudarstvennyy muzey-zapovednik «Kulikovo pole», 5—33.
- Shpilev A. G. 2009v. O mnogovariativnosti ispolzovaniya visochnykh kolets v drevnerusskoy vremya (po materialam Kurskoy oblasti). *Russkiy sbornik*. Vyp. 5. Bryansk: «Kurskiv», 67—72.
- Shpilev A. G. 2009g. Ukrasheniya kruga «skandinavskikh drevnostey» iz Kurskoy oblasti. *Srednevekovy gorod Yugo-Vostoka Rusi: predposylki vznikoventia, evolyutsia, materialnaya kultura*. Kursk: APIIT «GIROM», 232—250.
- Shuklinskoe gorodishche i kurgany. 1953 g. Opis nakhodok*. NA KGOMA, VI-36
- Solovyev L. N. 1927. Stoyanki, selishcha i gorodishcha okrestnostey g. Kurska. *Izvestia Kurskogo gubernskogo obshchestva kraevedeniya* (4), 12—33.
- Solovyeva G. F. 1971. *Otchyot o rabote Desninsko-Seymskoy ekspeditsii v 1971 g.* Arkhiv IA RAN. F. R-1, № 4916.
- Spitsyn A. A. 1905. Vladimirske kurgany. *Izvestia IAK* 15. Sankt-Peterburg, 84—172.
- Starodubtsev G. Yu. 2000a. *Otchyot ob okhrannykh raskopkakh Kurskogo gosudarstvennogo oblastnogo muzeya arkheologii v Belovskom i Lgovskom rayonakh Kurskoy oblasti v 2000 g.* NA KGOMA, I-121.
- Starodubtsev G. Yu. 2000b. *Prilozhenie № 1 k otchyotu ob okhrannykh raskopkakh Kurskogo gosudarstvennogo oblastnogo muzeya arkheologii v Belovskom i Lgovskom rayonakh Kurskoy oblasti v 2000 g.* NA KGOMA I-122.
- Starodubtsev i dr. 2008: Starodubtsev G. Yu., Zorin A. V., Ostroukhov S. A. 2008. Lyushinskiy arkheologicheskiy kompleks i letopisny Olgov. *Russkiy sbornik*. Vyp. 4. Bryansk: RIO BGU, 59—64.
- Stepanova Yu. V. 2009. *Drevnerusskiy pogrebalny kostyum Verkhnevolzhya*. Tver: Tverskoy gosudarstvennyy universitet.
- Stepi Evrazii v epokhu rannego srednevekoviya. 1981. In: Pletneva S. A. (otv. red.). *Arkheologiya SSSR*. Moskva: Nauka.
- Sukhobokov i dr. 1989: Sukhobokov O. V., Voznesenskaya G. A., Priymak V. V. 1989. Klad orudiy truda i ukrasheniy iz Bititskogo gorodishcha. *Drevnie slavyane i Kievskaya Rus*. Kiev: Naukova dumka, 92—105.
- Suprunenko i dr. 1999: Suprunenko A., Kulatova I., Priymak V. 1999. Vengerskoe pogrebenie s yuga Poltavshchiny. *Finno-Ugrica* (1), 23—27.
- Symonovich E. A. 1970a. *Otchyot Seyminskogo otryada IA*

№5. 2010

- AN SSSR o robotakh v Kurskoy obl. v 1970 g. NA KGOMA, S I-45.
- Symonovich Je. A. 1970b. *Kollektsionnaya opis raskopok v Vorobyovke 2 i razvedki*. NA KGOMA, VI-40.
- Symonovich E. A. 1974. Poselenie Vorobyevka 2 v Kurskoy oblasti. *KSIA* 140, 76—83.
- Tikhomirov N. A. 1995. *Otchyot o robotakh vozle s. Lebyazhye Kurskogo r-na Kurskoy oblasti v 1989 g.* NA KGOMA, T I-62
- Tikhomirov N. A. 2008. Mogilnik Lebyazhye 3 pod Kurskom. In: Enikov V. V. (otv. red.). *Slavyano-russkie drevnosti Dneprovskogo Levoberezhya*. Kursk: Kurskiy gosudarstvennyy universitet, 164—175.
- Timoshchuk B. O. 1982. *Davnyoruska Bukovina (X — pisha polovina XIV st.)*. Kyiv: Naukova dumka.
- Uzyanov A. A. 1973. *Otchyot o raskopkakh Bolshogo Gornalskogo gorodishcha v 1973 godu*. Arkhiv IA RAN. F. R-I, № 10019.
- Uzyanov A. A. 1982. *Otchyot o raskopkakh Pereverzevskogo II gorodishcha v 1980—1981 gg.* Arkhiv IA RAN. F. R-I, № 10628.
- Uzyanov A. A. 1983. *Otchyot o raskopkakh Pereverzevskogo II gorodishcha v 1982 g.* Arkhiv IA RAN. F. R-I, № 9928.
- Uzyanov A. A. 1984. Raskopki Pereverzevskogo II gorodishcha. AO 1982 goda, 92—94.
- Uzyanov A. A. 1986. Raskopki kurganov i gorodishcha v doline r. Tuskar. AO 1984 goda, 77—78.
- Vinnikov A. Z., Pletnyova S. A. 1998. *Na severnykh rubezhakh Khazarskogo kaganata. Mayatskoe poselenie*. Voronezh: Voronezhskiy gosudarstvennyy universitet.
- Vishnevskiy V. I., Kiryanova N. A., Dobrovolskaya M. V. 2007. Ratkovskiy rannesrednevekovy finno-ugorskiy mogilnik: khronologiya, kultura, obryad. *RA* (2), 89—107.
- Vorontsova M. A. 2002. Etnicheskiy sostav naseleniya porechya Upy v IX—X vv. (po dannym analiza ukrasheniya gorodishcha u s. Supruty). *N. I. Troitskiy i sovremennyye issledovaniya istoriko-kulturnogo nasledia Tsentralnoy Rossii*. T. 1. Tula: OOO RIF «INFRA», 109—119.
- Voznesenskaya G. A., Kuza A. V., Solovyova G. F. 1972. Raskopki slavyanskikh pamyatnikov na r. Psjol. AO 1971, 95—96.
- Yakobson A. L. 1959. Rannesrednevekovy Khersones. *MIA* 63.
- Yakobson A. L. 1964. *Srednevekovy Krym. Ocherki istorii i istorii materialnoy kultury*. Moskva; Leningrad: Nauka.
- Yanin V. L. 2009. *Denezhno-vesovyye sistemy domongolskoy Rusi i ocherki istorii denezhnoy sistemy srednevekovogo Novgoroda*. Moskva: Jazyki slavjanskikh kul'tur.
- Yastrebov V. N. 1893. Lyadinskiy i Tomnikovskiy mogilniki Tambovskoy gubernii. *Materialy po arkheologii Rossii* 10. Sankt-Peterburg.
- Yurenko S. P., Sukhobokov O. V. 1993. O pogrebalnoy obryadnosti nositeley pamyatnikov volyntsevskoy kultury (po materialam Bititskogo gorodishcha). *Arkheologia i istoria Yugo-Vostoka Rusi*. Voronezh.
- Zorin A. V. 2001. *Otchyot ob okhrannykh raskopkakh gorodishcha u s. Kapystichi Rylskogo r-na. 2001 g.* NA KGOMA, I-119.
- Zorin A. V. 2003. Ukrepleniya severyan i osadnaya taktika kievskikh družin v X — nachale XI vv. (po materialam gorodishcha Kapystichi). *Kulikovo pole. Istoricheskiy landshaft. Priroda. Arkheologia. Istoria*. Tula: OOO «Vlasta», 371—379.
- Zorin A. V. 2005. Kurganny mogilnik u s. Shuklinka i osobennosti pogrebalnoy obryadnosti Poseymya rubezha X—XI vv. *Yu. A. Lipking i arkheologia Kurskogo kraja*. Kursk: OOO «Mechta», 81—90.
- Zorin A. V., Shpilev A. G. 2009. Kaganat russov i «Strana slavyan»: Vostochnaya Evropa v IX stoletii (opyt istoricheskoy rekonstruktsii). *Russkiy sbornik*. Vyp. 5. Bryansk: OOO «Izdatelstvo Kursiv», 110—129.
- Zvzdetskiy i dr. 2004: Zvzdetskiy B. A., Petrauskas A. V., Polguy V. I. 2004. Novi doslidzhennya Starodavnyogo Iskorostenya. *Starodavniy Iskorosten i slovyanski gradi VIII—X st.* Kiiv: Korvin-press, 51—86.
- Zvzdetskiy i dr. 2006: Zvzdetskiy B. A., Remekh I. A., Petrauskas A. V., Sirko A. V. 2006. Yuvelirnoye proizvodstvo v drevnem Iskorostene IX — pervoy poloviny X vv. *Slavyano-russkoe yuvelirnoye delo i ego istoki*. Sankt-Peterburg: SPbII RAN «Nestor-Istoria», 63—65.
- Y. V. Stepanova
- Temple Rings from Ancient Russian Rural Archaeological Sites in the Upper Volga.**
- Dashkova I. A., Dvornikov A. S., Khokhlov A. N. 2003. Predvaritelnye itogi issledovaniya kompleksa drevnerusskikh pamyatnikov u dereven Kholmovo-Sukhodol v 1985—1987 godakh. In: Arslanova F. H. (otv. red.). *Arkheologicheskie issledovaniya v Verkhnevolzhye*. Tver: Tverskoy gos. un-t, 89—142.
- Leontyev A. E. 1996. *Arkheologia meri: K predystorii Severo-Vostochnoy Rusi*. Moskva: Nauka.
- Levashova V. P. 1967. Visochnye koltsa. In: Rybakov B. A. (otv. red.). *Ocherki po istorii russkoy derevni X—XIII vv.* *Trudy GIM* 43, 7—54.
- Malygin P. D. 2007. *Arkheologicheskie pamyatniki Tverskoy oblasti i istoria ikh izucheniya*. Tver, Tverskoy gos. un-t.
- Portnyagin I. G. 2007. O raskopkakh kurganov v severnykh i severo-zapadnykh rayonakh Kalininskoy oblasti. *Tverskoy arkheologicheskiy sbornik* 6 (II), 200—203.
- Ravdina T. V. 1968. Lopastnye visochnye koltsa. In: Krupnov E. I. (otv. red.). *Slavyane i Rus*. Moskva: Nauka, 136—142.
- Ravdina T. V. 1975. Drevneyshie semilopastnye visochnye koltsa. *SA* (3), 218—223.
- Sedov V. V. 1982. *Vostochnyye slavyane v VI—XIII vv.* Moskva: Nauka.
- Sedova M. V. 1981. *Yuvelirnye izdelia Drevnego Novgoroda (X—XV vv.)*. Moskva: Nauka.
- Shinakov E. A. 1980. Klassifikatsiya i kulturnaya atributsiya luchevykh visochnykh kolets. *SA* (3), 110—127.
- Shpilev A. G. 2005. Pogrebeniya s golovnymi venchikami i ochelyami kak pokazateli etnokulturnykh i politicheskikh protsessov na Verkhnem Psle v XI v. (po materialam Gochevskogo kurgannogo nekropolya). In: Naumov A. N. (otv. red.). *Kulikovo pole i Yugo-Vostochnaya Rus v XII—XIV vv.* Tula, 192—215.
- Solovyeva G. F. 1978. Semilucheve visochnye koltsa. In: Nikolaeva T. V. (otv. red.). *Drevnyaya Rus i slavyane*. Moskva: Nauka, 171—178.
- Spitsyn A. A. 1921. *Arkheologicheskiy ocherk Tverskoy gubernii*. Arkhiv TGOM. № 267.
- Stepanova Yu. V. 2009. *Drevnerusskiy pogrebalnyy kostyum Verkhnevolzhya*. Tver. Tverskoy gos. un-t.
- S. S. Ryabtseva, N. P. Telnov.
- A Hoard from Alcedar and Centers of Jewellery Industry in Eastern Europe in late 9th — early 11th Centuries.**
- Androshchuk F. 2008. Drevlyanskaya zemlya v mezhratsionalnykh kontaktakh IX—X vv. In: Motsa O. P. (gl. red.). *Starodavniy Iskorosten I slovyanski gradi VIII—X st. Zbirka naukovikh prats*. T. 1. Korosten', 6—18.

- Antonovich V. B. 1893. Raskopki v stane drevlyan. *MAR* 11. Sankt-Peterburg, 68—69.
- Beylekchi V. S., Kurchatov S. I., Beylekchi V. V. 1985. *Otchet o raskopkakh slavyanskoy ekspeditsii v 1984 godu*. Arkhiv Muzeya arkheologii i istorii RM. Delo № 210. Kishinev.
- Dementyeva A. S. 2007. «Podveski gnezdovskogo tipa» na territorii Drevney Rusi X—XII vv. In: Murasheva V. V. (otv. red.). *Gnezdovo. Rezultaty kompleksnykh issledovaniy pamyatnika*. Sankt-Peterburg: Alfaret, 211—271.
- Eniosova N. V. 2007. Zoloto vikingov na territorii Drevney Rusi. In: Nosov E. N., Musin A. E. (otv. red.). *U istokov russkoy gosudarstvennosti. K 30-letiyu arkheologicheskogo izucheniya Novgorodskogo Ryurikova Gorodishcha i Novgorodskoy oblastnoy arkheologicheskoy ekspeditsii*. Istoriko-arkheologicheskii sbornik. Materialy mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii 4—7 oktyabrya 2005 g. Velikiy Novgorod, Rossia. Sankt-Peterburg: Izdatelstvo «Dmitriy Bulanin», 305—315.
- Eniosova N. V. 1998. Khimicheskii sostav i tekhnika izgotovleniya visochnykh kolets iz Gnezdova. In: Sedov V. V. (otv. red.). *Trudy VI Mezhdunarodnogo kongressa slavyanskoy arkheologii*. T. 4. *Obshchestvo, ekonomika, kultura i iskusstvo slavyan*. Moskva: izd. NPBO «Fond arkheologii», 258—267.
- Eniosova N. V., Mitoyan R. A., Pushkina T. A. 2006. Khimicheskii sostav serebra, monet i ukrasheniya gnezdovskikh kladov. In: Shcheglova O. A. (otv. red.). *Slavyano-russkoe yuvelirnoe delo i ego istoki. Tezisy dokladov uchastnikov Mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii, posvyashchennoy 100-letiyu so dnya rozhdeniya Gali Fedorovny Korzukhinoy*. Sankt-Peterburg: Nestor-Istoria, 186—187.
- Fedorov G. B. 1953. Slavyanskie gorodishcha v Moldavii (K itogam rabot Moldavskoy arkheologicheskoy ekspeditsii v 1952 g.). *Vestnik Akademii nauk SSSR* 4. 43—51.
- Fedorov G. B. 1964. Raboty Pruto-Dnestrovskoy ekspeditsii v 1960—1962 gg. *KSIA* 99, 77—86.
- Fedorov G. B., Chebotarenko G. F. 1974. Pamyatniki drevnikh slavyan (VI—XIII vv.). In: Ketraru N. A. (otv. red.). *Arkheologicheskaya karta Moldavskoy SSR* 6. Kishinev: Stiinta.
- Fedorov G. B., Chebotarenko G. F., Velikanova M. S. 1984. *Braneshitskiy mogilnik X—XI vv.* Kishinev: Stiinta.
- Gamchenko S. S. 1888. Zhitomirskiy mogilnik. Zhitomir.
- Gupalo V. 1996. Doslidzhennya kurgannogo mogilnika v urochishchi Maydan bilya sela Berestyane. *Materialy i Sparawozdania Rzeszowskiego Ośrodku Archeologicznego XVII*. Rzeszuw, 113—129.
- Gushchin A. S. 1936. *Pamyatniki khudozhestvennogo remesla Drevney Rusi X—XIII vv.* Moskva; Leningrad.
- Kashuba M. T., Telnov N. P., Shcherbakova T. N. 1997. *Alchedarskoe drevnerusskoe poselenie (raskopki 1987—1989 gg.)*. Tiraspol: Mako.
- Khavlyuk P. I. 1969. Drevnyoruski gorodishcha na Pivdenomu Buzi. In: Bidzilya V. I (otv. red.). *Slovyano-ruski starozhitnosti*. Kyiv: Naukova dumka, 156—174.
- Korzukhina G. F. 1946. O tekhnike tiseniya i peregorodchatoy emali v Drevney Rusi X—XII vv. *KSIMK* 13, 45—52.
- Korzukhina G. F. 1954. *Russkie klady IX—XIII vv.* Moskva; Leningrad: Izd-vo Akademii nauk SSSR.
- Lesman Yu. M. 2003. Pseudoushki — diagnosticheskiy priznak skandinavskikh podvesok epokhi vikingov. In: Zakharova N. A. (nauch. red.). *Yuvelirnoe iskusstvo i materialnaya kultura*. Sankt-Peterburg: Izdatelstvo Gosudarstvennogo Ermitazha, 70—75.
- Levitskiy O. G., Haheu V. P., Ryabtseva S. S. 2000. Dzhurdzhuleshtskaya nakhodka v zerkale yuvelirnoy mody X—XI vv. *Stratum plus* 5, 90—96.
- Linka-Geppener N. 1948. Kopyivskiy skarb. *Arkheologia* 2. Kyiv, 182—190.
- Makarenko N. 1907. Otchet ob arkheologicheskikh issledovaniyakh v Poltavskoy gubernii v 1906 g. *IAK* 22. Sankt-Peterburg, 39.
- Melnik E. N. 1901. Raskopki v zemle luchan, proizvedenyye v 1897—1898 gg. *Trudy XI AS v Kieve*. T. I. Moskva, 479—576.
- Milyutenko N. I. 1993. Drevlyanskaya zemlya v IX—XI vv. (Po letopisnym istochnikam). In: *Starozhitnosti Pivdennoy Rusi. Materiali III istoriko-arkheologicheskogo seminaru «Chernigiv i yogo okruga v IX—XIII st.»*. Chernigiv, 161—166.
- Movchan I. I., Borovskiy Ya. Ye., Gonchar V. M., Ivlev M. M. 2003. Issledovaniya v Gorode Vladimira Drevnego Kieva. *Arkheologichni vidkryttya v Ukraini 2001—2002 rr*. Vip. 5. Kyiv, 188—190.
- Nefedov V. S. 2009. Visochnye koltsa kultury smolenskikh dlinnykh kurganov (po materialam pogrebeniy Smolenskogo Podneprovya i Podvinya). *RA* 3, 35—41.
- Novikova E. Yu. 1990. O sergakh «ekimautskogo tipa». In: Studzitsyakaya S. V. (otv. red.). *Problemy arkheologii Evrazii (po materialam GIM)*. Tr. GIM 74. Moskva: Tipografia Ministerstva kultury SSSR, 107—114.
- Perkhavko V. B. 1986. Zapadnoslavyanskije elementy v rannesrednevekovoy kulture mezhdurechya Dnepra i Nemana. *KSIA* 187. Moskva, 28—35.
- Pushkina T. A. 1996. Novy Gnezdovskiy klad. In: Novoseltsev A. P. (otv. red.). *Drevneyshie gosudarstva Vostochnoy Evropy. 1994. Novoe v numizmatike*. Moskva: Arkheograficheskii tsentr, 171—186.
- Put iz varyag v greki i iz grek...* 1996. Katalog vystavki. May 1996. Moskva.
- Rabinovich R. A. 1999. Dirkhemy na territorii Moldovy: kulturno-istoricheskiy kontekst. *Stratum plus* 6, 263—275.
- Rabinovich R. A., Ryabtseva S. S. 1997. Yuvelirnye ukrasheniya s zernyu iz Karpato-Podnestrovyia v kontekste kulturno-istoricheskikh protsessov X—XI vv. *Stratum + Peterburgskiy arkheologicheskii vestnik*. Sankt-Peterburg; Kishinev, 236—245.
- Rabinovich R. A., Ryabtseva S. S. 2006. Ob istochnikakh syrya dlya remeslennogo proizvodstva na srednevekovom gorodishche Ekimautsy v Moldove. In: Savinov D. G. (otv. red.). *Proizvodstvennyye tsentry: istochniki syrya, «dorogi», areal rasprostraneniya. Materialy tematicheskoy nauchnoy konferentsii*. Sankt-Peterburg, 18—21 dekabrya 2006 g. Sankt-Peterburg: SPbGU, 117—127.
- Ravdina T. V. 1988. O datirovke gorodishcha Alchedar. In: Byrnya P. P. (otv. red.). *Srednevekovye pamyatniki Dnestrovsko-Prutskogo mezhdurechya*. Kishinev: Stiinta, 54—71.
- Ryabtseva S. S. 2005. *Drevnerusskiy yuvelirny ubor. Osobnyye tendentsii formirovaniya*. Sankt-Peterburg: Nestor-Istoria.
- Ryabtseva S. S. 2006. Yuvelirnye ukrasheniya Pruto-Dnestrovskogo mezhdurechya v kontekste etnokulturnykh svyazey regiona v X—XI vv. *Revista Arheologică S. N.* Vol II, nr. 1—2. Chişinău, 143—168.
- Ryabtseva S. S. 2008. O vizantiyskikh lunnitsevidnykh sergakh VI—VII vv. *Revista arheologică. S. N.* Vol. IV. Chişinău, 31—39.
- Ryabtseva S. S. 2009. Podunayskie elementy v yuvelirnom ubore naseleniya Vostochnoy Evropy VII—XI. *Stratum plus* 5, 257—380.
- Ryabtseva S. S., Rabinovich R. A. 2007. K voprosu o roli

- vengerskogo faktora v Karpato-Dnestrovskikh zemlyakh v IX—X vv. *Revista Arheologică S. N.* Vol. III. Nr. 1—2. Chişinău, 195—230.
- Sizov V. I. 1902. Kurgany Smolenskoj gubernii. Vyp. 1. Gnezdovskiy mogil'nik bliz Smolenska. *MAR* 28. Sankt-Peterburg.
- Strokova L. V. 1997. K voprosu o tekhnike izgotovleniya sereg «volynskogo tipa» iz Kopievskogo klada. In: Zakharova N. A. (nauch. red.). *Yüvelirnoe iskusstvo i materianaya kultura. Tezisy dokladov uchastnikov chetvertogo kollokviuma.* Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Gosudarstvennogo Jermitazha, 61—63.
- Zasurtev P. I. 1949. Slavyanskie poseleniya v Moldavii (XI—XII vv.). *KSIIMK* 27, 102—103.
- Zotsenko V. N. 2001. Gnezdovo v sisteme svyazey Srednego Podneprovya v IX—X vv. In: Murasheva V. V. (otv. red.). *Gnezdovo. 125 let issledovaniya pamyatnika. Trudy GIM 124.* Arkheologicheskij sbornik. Moskva, 121—125.
- Zvizdetskiy B. A. 2004. Pro deyaki osoblivosti drevlyanskikh gorodishch VIII—X vv.. In: Motsya O. P. (gl. red.): *Starodavniy Iskorosten i slovyanski gradi VIII—X st. Zbirka naukovikh prats.* Kyiv, 51—86.
- Zvizdetskiy B. 2005. Pro deyaki pidsumki ta perspektivi doslidzhen ukrepleniakh posele drevlyanskoy zemli VIII—XVII st. *Naukovi zapiski z ukraynskoj istorii* 16. Pereyaslav Khmelniyskiy, 217—220.
- Zvizdetskiy B. 2008. *Arkheologichni doslidzhennya v pivnichno-skhidnikh rayonakh Zhitomirskogo polissya.* Korosten: Um. Druk.
- Zvizdetskiy B. A., Petrauskas A. V., Polguy V. I. 2004. Novi doslidzhennya Starodavnyogo Iskorostenya. In: Motsya O. P. (gl. red.). *Starodavniy Iskorosten i slovyanski gradi VIII—X st. Zbirka naukovikh prats.* Kyiv: Korvin, 41—50.
- Zvizdetskiy B. A., Polguy V. I., Petrauskas A. V., Sirko O. V., Osadchiy E. M. 2008. Doslidzhennya I skorostenya 2005—2008 rr. In: Motsya O. P. (gl. red.). *Starodavniy Iskorosten i slovyanski gradi. Zbirka naukovikh prats.* Korosten, 113—117.
- Zvizdetskiy B. A., Remekh I. A., Petrauskas A. V., Sirko A. V. 2006. Yüvelirnoe proizvodstvo v drevnem Iskorostenie IX — pervoy poloviny X vv. In: Shcheglova O. A. (otv. red.). *Slavyano-russkoe yüvelirnoe delo i ego istoki.* Sankt-Peterburg: Nestor-Istoria, 63—65.
- A. Boldureanu.
The Byzantine and Islamic Coins from Alcedar Hoard.
- Bartold V. V. 1971. *Raboty po istoricheskoy geografii i istorii Irana VII.* Moskva: Nauka.
- Boswort K. E. 1971. *Musulmanskie dinastii. Spravochnik po khronologii i genealogii.* Moskva: Nauka.
- Entsiklopedicheskiy leksikon. 1836. *Entsiklopedicheskiy leksikon* 7. Izdatel A. Plyushar. Sankt Peterburg.
- Fekhner M. V., Yanina S. A. 1978. Vesy s arabskoy nadpisyu iz Timereva. In: Otv. red. V. I. Kozenkova, i dr. *Voprosy drevney i srednevekovoy arkheologii Vostochnoy Evropy.* Sb. statey. Moskva, 184—192.
- Fomin A. V. 1984. Obrashchenie oblomkov kuficheskikh monet v Vostochnoy Evrope v X — nachale XI v. *Numizmatika i epigrafika* XIV. Moskva: Nauka, 133—138.
- Fomin A. V. 1992. Novgorodskie klady kuficheskikh monet X v. *Numizmatika, bonistika, faleristika. Issledovaniya i materialy. Numizmaticheskij sbornik* IX. Moskva, 32—44.
- Khan 2001—2002. Zakavkazskie klady kuficheskikh monet pervoy poloviny X v.: problemy istochnikovedeniya. *Stratum plus* (6), 186—201.
- Kropotkin V. V. 1970. Torgovye svyazi Volzhskoy Bolgarii v X v. Po numizmaticheskim dannym. In: Yu. V. Kukhareno (otv. red.). *Drevnie slavyane i ikh sosedi.* Moskva: Nauka, 146—150.
- Kropotkin V. V. 1971. Novye nakhodki sasanidskikh i kuficheskikh monet v Vostochnoy Evrope. In: *Numizmatika i epigrafika* IX. Moskva, 76—97.
- Kropotkin V. V. 1972. Vremya i puti proniknoveniya kuficheskikh monet v Srednee Podunavie. In: *Problemy arkheologii i drevney istorii ugrov.* Moskva: Nauka.
- Nudelman A. A. 1976. *Topografya kladov i edinichnykh monet.* P. P. Bymya, N. A. Ketrary (otv. red.). Kishinev: Stiinta.
- Nudelman A. A. 1985. *Ocherki istorii monetnogo obrashcheniya v Dnestrovsko-Prutskom regione (s drevneyshikh vremen do obrazovaniya feodalnogo Moldavskogo gosudarstva).* (pod red. V. L. Yanina). Kishinev: Stiinta.
- Pushkina T. A. 1996. Novy Gnezdovskiy klad. In: Novoseltsev A. P. (otv. red.). *Drevneyshie gosudarstva Vostochnoy Evropy. 1994. Novoe v numizmatike.* Moskva: Arkheograficheskij tsentr, 171—186.
- Pushkina T. A. 1991. Torgovy inventar iz kurganov Smolenskogo Podneprovya. *Smolensk i Gnezdovo (k istorii drevnerusskogo goroda).* Moskva, 226—243.
- Pushkina T. A. 1999. Numizmaticheskie materialy iz raskopok Gnezdova. In: *Velikiy Novgorod v istorii srednevekovoy Evropy. K 70-letiyu Valentina Lavrentievicha Yanina.* Moskva: Russkie slovari, 405—417.
- Pushkina T. A. 2009. Novye monetno-veshchevye klady iz Gnezdova. In: *Velikiy Novgorod i srednevekovaya Rus 1, Sbornik statey: K 80-letiyu akademika V. L. Yanina.* Moskva: Pamyatniki istoricheskoy mysli, 525—532.
- Rabinovich R. A. 1999. Dirkhemy na territorii Moldovy: kulturno-istoricheskij kontekst. *Stratum plus* (6), 263—275.
- Rabinovich R. A., Ryabtseva S. S. 1997. Yüvelirnye ukrasheniya s zernyu iz Karpato-Podneprovya v kontekste kulturno-istoricheskikh protsessov X—XI vv. *Stratum + Peterburgskiy arkheologicheskij vestnik.* Sankt-Peterburg; Kishinev, 236—245.
- Ravdina T. V. 1988. O datirovke gorodishcha Alchedar. In: Bymya P. P. (otv. red.). *Srednevekovye pamyatniki Dnestrovsko-Prutskogo mezhdurechya.* Kishinev: Stiinta, 54—71.
- Yanin V. L. 1956. *Denezhno-vesovye sistemy russkogo srednevekovya. Domongolskiy period.* Moskva: Izd-vo MGU.
- Yanina S. A. 1956. Nerevskiy klad kuficheskikh monet X veka. *MIA* 55, 180—207.
- Yanina S. A. 1963. Vtoroy Nerevskiy klad kuficheskikh monet X veka. *MIA* 117, 287—331.
- Y. V. Mysko, S. V. Pyvovarov.
Finds of Knives with Curly Handles in the Region of the Upper Prut and the Middle Dniester.
- Baran Ya. V. 2004. *Slavyanska obshchina.* Kyiv; Chernivtsi: Zelena Bukovina.
- Fedorov G. B. 1960. Naselenie Prutsko-Dnestrovskogo mezhdurechya. *MIA* 89.
- Gura A. V. 1997. *Simvolika zhivotnykh v slavyanskoy narodnoy traditsii.* Moskva: Indrik.
- Korolkova L. V. 1994. Voprosy interpretatsii nozhey s volyutoobraznym navershiem. In: *Tverskoy arkheologicheskij sbornik 1.* Tver, 234—238.
- Kovalevskiy V. N. 1998. Eshche raz o nozhakh s volyutoo-

- braznym navershiem. In: *Voprosy istorii slavyan. Arkheologia. Etnografija*. Vyp. 12. Voronezh: Izd-vo VGU, 9—24.
- Lyapushkin I. I. 1958. Gorodishche Novotroitskoe. *MIA* 4.
- Mezentseva G. G. 1965. *Kanivske poselennya polyan*. Kyiv: Vid-vo Kyivskogo un-tu.
- Mikhaylina i dr. 1978. Mikhaylina L. P., Rusanova I. P., Timoshchuk B. A. Raskopki slavyanskogo gorodishcha na r. Prut. *AO* 1977, 368.
- Mikhaylina i dr. 1980. Mikhaylina L. P., Rusanova I. P., Timoshchuk B. A. Selishcha i gorodishcha Revnoe I. *AO* 1980, 370—371.
- Mikhaylina L. P. 1997. *Naselennya Verkhnyogo Popruttya VIII—X st.* Chemivtsi: Ruta.
- Mikhaylina L. P. 2007. *Slovyani VIII—X st. mizh Dniprom i Karpatami*. Kyiv: Institut arkheologii NAN Ukraini.
- Minasyan R. S. 1978. Zheleznye nozhi s volyutoobraznym navershiem. In: *Problemy arkheologii II*. Leningrad: Izd-vo LGU, 148—152.
- Perkhavko V. B. 1979. Klassifikatsia orudiy truda i predmetov vooruzhenia iz rannesrednevekovykh pamyatnikov mezhdurechya Dnepra i Nemana. *SA* (4), 40—55.
- Pletnyova S. A. 1974. Polovetskie kamennye izvayaniya. *SAI* E4—2.
- Rabinovich R. A. 2005. Nozhi s volyutoobraznymi rukoyatkami na territorii Moldovy i ikh kulturno-istoricheskii kontekst. *Revista arheologica. Serie nouă. Vol. 1*. Nr. 2. Chişinău, 351—359.
- Rafalovich A. I. 1972. *Slavyane VI—IX vv. v Moldavii*. Kishinev: Stiinta.
- Rusanova I. P., Timoshchuk B. A. 1993. *Yazycheskie svyati-lishcha drevnikh slavyan*. Moskva: ARHE.
- Savinov 1984. Sibirskie realii polovetskiikh kamennykh izvayaniy. In: *Arkheologia yuga Sibiri i Dalnego Vostoka*. Novosibirsk: Nauka, 115—122. (http://kronk.narod.ru/library/savinov-dg-1984a.htm#_n5)
- Sedov V. V. 1982. *Vostochnye slavyane v VI—XIII vv.* Moskva: Nauka.
- Sedov V. V. 2002. *Slavyane: Istoriko-arkheologicheskoe issledovanie*. Moskva: Yazyki slavyanskoy kultury.
- Shchukin M. B. 2004. Siladyshomyo ili Silvano-Shilmone i Fritigern. In: *Kulturnye transformatsii i vzaimovlianiya v Dneprovskom regione na iskhode rimskogo vremeni i v rannem srednevekovye*. Doklady nauchnoy konferentsii k 60-letiyu so dnya rozhdeniya E. A. Goryunova. Sankt-Peterburg, 158—168.
- Shevchenko Yu. Yu. 2008. Chemigovskaya zolotaya tsep: poyas «v meru Groba Gospodnya» (relikvia iz velichayshey peshchemoy svyatyni khristianskogo mira). <http://www.rusarch.ru/shevchenko3.htm>.
- Timoshchuk B. O. 1982. *Davnyoruska Bukovina (X — persha polovina XIV st.)*. Kyiv: Naukova dumka.
- Tokarev S. A. 1964. *Rannie formy religii i ikh razvitie*. Moskva: Nauka.
- Vinnikov A. Z. 1995. Slavyane lesostepnogo Dona v rannem srednevekovye (VIII — nachalo XI veka). Voronezh: Izd-vo VGU.
- I. Berdzenishvili.
- Early Christians in Abkhazia.**
- Afanasyev G. 1980. Pryazhki katakombnogo mogilnika Mokraya Balka u g. Kislovodska. In: *Severny Kavkaz v drevnosti i v srednie veka*. Moskva: Nauka, 141—152.
- Ambroz A. 1966. Fibuly yuga Evropeyskoy chasti SSSR. In: Rybakov B. A. (otv. red.). *SAI* DI—30. Moskva: Nauka.
- Apakidze A. 1977. Pitsunda, 1972. In: Apakidze A. (otv. red.). *Velikiy Pitiunt*. T. II. Tbilisi: Metsniereba (na gruzinskom yaz.).
- Berdzenishvili I. 2006. *Vopros o rasprostraneni khristianstva v Abkhazii po dannym arkheologii (IV—VIII vv.)*. Avtor. ref. diss. ... kand. ist. nauk. Tbilisi.
- Berdzenishvili I. 2006a. *Vopros o rasprostraneni khristianstva v Abkhazii po dannym arkheologii (IV—VIII vv.)*. Diss. ... kand. ist. nauk. Tbilisi (na gruzinskom yaz.).
- Berdzenishvili I. 2006b. Rannesrednevekovye mogilniki i osnovnye tipy pogrebeniy Abkhazii. In: *Amirani, Vestnik Mezhdunarodnogo kavkazologicheskogo nauchno-issledovatel'skogo obshchestvennogo instituta*, XVI. Montreal; Tbilisi, 15—30 (na gruzinskom yazyke).
- Golofast L. 2001. Steklo rannevizantiyskogo Khersonesa. *Materialy po arkheologii, istorii i etnografii Tavrii VIII*. Simferopol, 97—260.
- Kaukhchishvili S. 1961. *Georgika, Svedenia vizantiyskiikh pisateley o Gruzii* 1. Tbilisi: Akademija nauk Gruzii.
- Khrushkova L. 1980. *Skulptura rannesrednevekovoy Abkhazii. V—X vv.* Tbilisi: Metsniereba.
- Khrushkova L. G. 1984. Rannekhristianskie sarkofagi iz Abkhazii. *Vizantiyskiy vremennik* 45, 207—210.
- Khrushkova L. G. 1985. *Tsandripsh. Materialy po rannekhristianskomu stroitelstvu v Abkhazii*. Sukhumi: Alashara.
- Kobakhia B. S., Khrushkova L. G., Shamba S. M. 1987. Novaya rannekhristianskaya tserkov na gorodishche Gyuenos. *VDI* (1), 126—145.
- Kuftin B. 1949. *Materialy k arkheologii Kolkhidy* 1. Tbilisi: Tekhnika da shroma.
- Lordkipanidze G. 1990. *Bichvintskoe gorodishche*. Tbilisi: Gos. universitet.
- Shamba G. K. 1974. Arkheologicheskie razvedki 1967 goda v Gagrskom rayone. *Materialy po arkheologii i iskusstvu Abkhazii*. Sukhumi: Alashara.
- Shamba G. K. 1970. *Akhachcharkhu — drevniy mogilnik nagornoy Abkhazii*. Sukhumi: Alashara.
- Sorokina N. 1979. Steklyannye sosudy IV—V vv. i khronologiya tsebdinskiikh mogilnikov. *KSLA* 158, 57—67.
- Trapsh M. M. 1971. Kultura tsebdinskiikh nekropoley. *Trudy* 3. Sukhumi: Alashara.
- Ugrelidze N. 1983. Steklyannye sosudy s rannekhristianskimi simvolami iz Bichvintskogo gorodishcha. In: Beridze V. V. (otv. red.). *IV mezhdunarodny simpozium po gruzinskomu iskusstvu*. Tbilisi.
- Voronov Yu. N. 1979. Materialy po arkheologii Abazgii i Sanigii (II—VII vv.). *Materialy po arkheologii Abkhazii*. Tbilisi, 49—58, tabl. 35—40.